

LO

MAGAZINE
KVLO.NL

PRAKTIJK

Noren schaatsen

TOPIC

Huisvesting

Podcast Buiten
bewegingsonderwijs in po

HET MAGAZINE VAN DE KONINKLIJKE VERENIGING VOOR LICHAAMELIJKE OPVOEDING

INHOUD

TOPIC

Huisvesting

Het bewegingsonderwijs is grootgebruiker van sportaccommodaties in Nederland. Bij de bouw en inrichting van (gemeentelijke) sportzalen wordt maar al te vaak voorbij gegaan aan de behoeften en de wensen van het onderwijs. In dit topic vind je allerlei informatie om in gesprek te gaan met de gemeente of het schoolbestuur. In dit magazine staat onder andere een interview met Saskia Tuinder, onderzoeksprojectleider van Grip op geluid, als opmaat voor een artikelenreeks over akoestiek in sportzalen, een onderschat probleem. Van het ondersteuningsteam subsidie impuls bewegingsonderwijs (OTS) in

het po is er een artikel over de randvoorwaarden voor bewegingsonderwijs in de buitenruimte. Naar aanleiding van een twee discussie-bonusartikelen over buiten bewegingsonderwijs in po heeft KVLO inmiddels haar *derde podcast* op Spotify. De branche van inrichters van sportaccommodaties heeft een artikel geschreven over oneigenlijk gebruik van sportmateriaal. Ten slotte heeft de KVLO een *digitaal handboek* 'Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs' opgesteld. In de rubriek Onderwijs staat hiervan een samenvatting met een QR-code naar het handboek.

10

TOPIC

- 04** Bewegingsonderwijs, de grootste sport van Nederland | Folkert Bouter en Odin Wenting
- 06** De gymzaal, leermiddel, gereedschap en werkplek | Rick van Workum
- 09** Span er een koord overheen | GEDICHT Edward van de Vendel
- 10** Een handreiking voor gymmen in de buitenruimte | OTS Wiebe Faber e.a.
- 14** Grip op geluid (1) | INTERVIEW Ger van Mossel

Reageren op vakbladartikelen?
redactie@kvlo.nl

- 34** Oneigenlijk gebruik van sportmateriaal, hoe erg is dat? | Mark Deckers, Ruud Plas en Erik Spiegelenberg
- 38** Toolkit bewegestimulering op het schoolplein | Eline Geschiere en Hilde Krajenbrink
- 40** Het dubbele speellokaal XL | OTS Simone de Vries e.a.

PRAKTIJK

- 17** Noren schaatsen | Guust van der Steen
- 21** Methodiek sportspelen (4) | Guus Klein Lankhorst
- 24** Eindvakspelen; de keuze is reuze | Maarten Massink
- 29** Samen bewegen regelen in de praktijk (2) | Redactie

RUBRIEKEN

- 02** Inhoud
- 03** Voorwoord
- 33** Column Bewegen overwegen
- 42** CanonLO.nl
- 43** Schoolsport
- 44** Recht
- 45** Onderwijs
- 46** Scholing
- 47** Nieuws

BONUSARTIKELEN

- B48** Buitengymzaal? Overweeg het | TOPIC TER DISCUSSIE Erik Spiegelenberg
- B53** Kinderen met bewegingsuitdagingen ontstaan door ADHD en ASS (2) | Margriet Bergstra en Theo de Groot
- B56** Bewegingsonderwijs en de drie doeldomeinen (1) | Ger van Mossel

Scan of klik op de QR-code naar LO Magazine Digitaal

<https://www.kvlo.nl/wat-we-doen/lo-magazine/>

Foto cover: Anita Riemersma

Colofon **Redactie:** Ger van Mossel (hoofdredacteur), Maarten Massink (praktijkredacteur), Hjalmar Zoetewei (webredacteur), Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Monique van Ark, Tjeerd Beijleveldt, Berend Brouwer (VZ), Douwe van Dijk, Frank Gerritsen, Harold Hofenck, Frank Jacobs, Johan Koedijker, Herman Verveld. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. **Abonnementen:** Jaarabonnement € 68,- (buitenland € 96,50,-) Losse nummers € 5,50,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. **Versijningsdata:** zie www.kvlo.nl **Handelsadvertenties:** OnderwijsMedia, Tel.: 030 - 210 23 86, e-mail: sales@onderwijsmedia.nl, www.onderwijsmedia.nl **Vormgeving en opmaak:** FIZZ | Digital Agency - fizz.nl. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt mogelijk gebruik via andere media-uitingen van de KVLO in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

De brug is goed leren bewegen

In mijn eerste jaar als voorzitter heb ik diverse mooie ontmoetingen gehad en bijeenkomsten mogen bijwonen. Ik voel me bevoorrecht om in deze rol mijn bijdrage te mogen leveren. Het heeft mijn beeld en inzicht versterkt hoe belangrijk goed leren bewegen is. Bewegen is een hot-issue! En terecht! De grote uitdaging is hoe we iedereen aan het bewegen krijgen. Hoe gaan we de beweeg armoede te lijf? Ik was afgelopen december bij het afscheid van Michael van Praag als voorzitter van de Sportraad. Hij noemde in een interview het advies 'plezier in bewegen' als een van de adviezen van de raad dat hem zelf het meest aan het hart ligt. Dit advies gaat over meer bewegen op school. Als we met z'n allen mensen meer en beter willen laten bewegen dan is het onderwijs een van de belangrijkste pijlers. Immers de basis, de start van 'een leven-lang-bewegen' begint, naast (hopelijk) thuis en de directe omgeving, als vast gegeven op de school. Onze rol en positie in het krachtenveld van bewegen en sport mag hierbij wel wat zichtbaarder worden. De rol van de LO-docent/beweegprofessional is hierbij van cruciaal belang. Als wij de kinderen op een passende en moderne wijze weten te faciliteren, zowel binnen als buiten, dragen wij ons steentje bij aan hun welzijn en geluk. Leren bewegen vraagt om voldoende en goede gymzalen en buiten bewegen kan een sterke troef zijn in het leren bewegen. Laten we inzetten op de beide beweegomgevingen, dat ze elkaar mogen versterken. Bruggen bouwen tussen binnen en buiten bewegen vraagt om stevige inbedding. Voor beide situaties, zowel voor het binnen als buiten bewegen, heb je vaste grond onder de voeten nodig. De brug is goed leren bewegen.

In één van mijn eerdere voorwoorden schreef ik in het kader van 'binnen naar buiten' het volgende: "Bewegen brengt niet alleen binnen en buiten bij elkaar, maar treedt steeds meer het domein van een gezonde levensstijl binnen. Voor de maatschappij is de vitaliteit van haar inwoners van cruciaal belang." Preventieve gezondheid en duurzaamheid zijn de (opkomende) thema's in deze tijd. Schoon water, schone lucht en -energie bepalen (binnen nu en enkele jaren) onze kwaliteit van leven. Consumentisme verschuift naar kwaliteit van leven. Is dit niet de kans om het beweegonderwijs te evolueren naar een ecosysteem waarin bewegen onderdeel is van een vitale gezondheid bevorderende beweegomgeving? Een verandering van 'ego naar 'eco', ten gunste van iedereen.

Anton Binnenmars

Bewegingsonderwijs, de grootste sport van Nederland

Bewegingsonderwijs, de grootste sport van ons land, heeft te weinig inbreng bij de realisatie van sportaccommodaties. Dit geldt voor buitensportaccommodaties, maar vooral voor binnensportaccommodaties. Bewegingsonderwijs is een 'sport' die in 2022 door ongeveer 2.625.000 leerlingen werd beoefend. Gemiddeld twee maal per week en ongeveer 95 minuten per week. Het wordt tijd om certificering van sportaccommodaties voor bewegingsonderwijs aan de KVLO over te laten. | Folkert Buitert & Odin Wenting

Docenten bewegingsonderwijs en de KVLO dienen altijd en expliciet betrokken te worden bij het bepalen van de juiste vorm, afmetingen, inrichting en inventaris van sportaccommodaties. Dat is nu niet het geval, sterker nog, NOC*NSF en VSG stellen dat zij gaan bepalen waar sportaccommodaties aan moeten voldoen. KVLO wordt niet genoemd, terwijl ruim een derde van de gebruikte uren van indoor sportaccommodaties uren voor bewegingsonderwijs zijn.

Cijfers 2022

Het aantal leerlingen van 2.625.000 in 2022 bestaat uit:

- Primair onderwijs: 1.474.760
- Voortgezet onderwijs: 941.501
- Bol (mbo) 1e en 2e jaar: 208.500

De berekening voor bol is een inschatting op basis van het totaal aantal bol-leerlingen in 2022 van 347.500, waarvan ten minste 60 procent in de eerste twee leerjaren. Bron voor deze gegevens is <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/>. De cijfers van 2022 zijn gebruikt, omdat daarvan alle gegevens beschikbaar zijn.

Dat bewegingsonderwijs de grootste 'sport' van Nederland is, als het gaat om het aantal deelnemers, wordt bevestigd door de cijfers uit het rapport Zo sport Nederland, trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2022 van NOC*NSF, zie <https://nocnsf.nl/media/xm1aawtw/zo-sport-nl-2022-def-nieuw.pdf>. Uit deze cijfers blijkt dat fitness na bewegingsonderwijs de grootste deelname kent met ruim 2,5 miljoen

sporters. Het is niet bekend of hierbij is uitgegaan van het aantal abonnementen of het aantal actieve deelnemers. Na fitness komt wandelen met bijna 2,4 miljoen deelnemers. De focus ligt in dit rapport blijkbaar op de in verenigingsverband georganiseerde sport en commercieel aangeboden sport. Het is opvallend dat de term bewegingsonderwijs niet voorkomt in dit rapport.

Analyse 2022

Op grond van bovenstaande gegevens over leerlingenaantallen en de voorgeschreven aantallen minuten bewegingsonderwijs is berekend wat dit betekent voor het aantal benodigde sportruimten voor bewegingsonderwijs. Die sportruimten kunnen gymzalen, zaaldelen van een sportzaal of haldelen van een sporthal zijn. Tabel 1 laat stapsgewijs de opbouw zien.

De gemiddelde groepsgrootte is gebaseerd op cijfers van Ouders & Onderwijs en de rijksoverheid. Het gemiddelde dat zij noemen is 23-25 leerlingen per groep, afhankelijk van het type onderwijs. De minuten bewegingsonderwijs zijn gebaseerd op actuele wetgeving, richtlijnen van de inspectie van het onderwijs en

Tabel 1 Berekening aantal benodigde sportruimten voor bewegingsonderwijs

Type onderwijs	Primair onderwijs	Voortgezet onderwijs	bol (mbo) 1 ^e en 2 ^e jaar	Totaal
Aantal leerlingen	1.474.760	941.501	208.500	2.624.761
Gemiddelde groepsgrootte	23	25	25	
Aantal groepen	64.120	37.660	8.340	110.120
Minuten bewegings-onderwijs per week	90	115	50	
Aantal weken per jaar	40	30	30	
Totaal aantal minuten bewegingsonderwijs per jaar	230.832.000	129.927.000	12.510.000	373.269.000
Totaal aantal uren bewegingsonderwijs per jaar	3.847.200	2.165.450	208.500	6.221.150
Aantal uren bewegings-onderwijs per sportruimte per week	30	35	35	
Maximaal aantal uren bewegingsonderwijs per sportruimte per jaar	1.200	1.050	1.050	
Aantal benodigde gymzalen, zaaldelen en haldelen	3.206	2.062	199	5.467

Tabel 2 Aantal sportaccommodaties, sportruimten en gebruiksuren 2020

	Sporthallen	Sportzalen	Gymzalen	Totaal
Aantal	1.500	700	4.500	6.700
Sportruimten per accommodatie	3	2	1	
Totaal aantal sportruimten	4.500	1.400	4.500	10.400
Gemiddeld aantal gebruiksuren per jaar	2.000	1.800	1.400	
Totaal aantal gebruiksuren per jaar	9.000.000	2.520.000	6.300.000	17.820.000

gegevens over bewegingsonderwijs in het mbo.

Voor voortgezet onderwijs en bol (mbo) wordt uitgegaan van tien weken bewegingsonderwijs buiten. Voor de berekening is het aantal weken buiten sporten neutraal, omdat is gekeken naar de benodigde beschikbaarheid op ieder moment.

In 2022 waren er 5.467 sportruimten nodig voor bewegingsonderwijs. De berekeningen kunnen +/- vijf procent afwijken. Afgerond zijn ten minste 5.500 sportruimten voor bewegingsonderwijs nodig.

Aandeel bewegingsonderwijs in gebruik indoor sportaccommodaties

Volgens het Mulier Instituut waren er in Nederland in 2020 ongeveer:

- 1.500 sporthallen
- 700 sportzalen
- 4.500 gymzalen

Bron: Rapport Binnensportaccommodaties in Nederland (2020), zie <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25976/binnensportaccommodaties-in-nederland/>

Als je er vanuit gaat dat een sporthal drie haldelen heeft, een sportzaal 2 zaaldelen heeft en een gymzaal een zelfstandige sportruimte is, dan kom je uit op 10.400 te gebruiken sportruimten. Dat lijkt meer dan genoeg, als die sportaccommodaties zich allemaal op de juiste locatie bevinden en als ze allemaal bruikbaar zijn voor bewegingsonderwijs. Behoudens lichte groei, is aannemelijk dat deze aantallen in 2022 niet in belangrijke mate zijn gewijzigd ten opzichte van 2020.

Volgens hetzelfde rapport is het gemiddeld aantal gebruiksuren van de sportaccommodaties per jaar in 2020:

- sporthallen 2.000 uur
- sportzalen 1.800 uur
- gymzalen 1.400 uur

Deze gegevens zijn weergegeven en vertaald naar het aantal gebruiksuren van indoor sportruimten in 2020 in tabel 2. Afgerond komen we uit op 18.000.000 gebruiksuren. Het is aannemelijk dat dit niet aanzienlijk afwijkt van 2022.

Als we de totale uren aan benodigd bewegingsonderwijs uit de eerste tabel van afgerond 6.250.000 delen door afgerond 18.000.000 uit de tweede tabel, dan is de conclusie dat het bewegingsonderwijs ruim een derde van het totaal aan gebruiksuren van sportruimten voor haar rekening neemt.

Volgens het rapport het Mulier Instituut vindt bewegingsonderwijs vooral plaats in gymzalen. Dit is al lang niet meer overal het geval. De trend om sportzalen en sporthallen overdag en 's avonds in te zetten voor zowel bewegingsonderwijs als verenigingssport en andere activiteiten zal doorzetten om een hoger gebruik van beschikbare en nieuwe sportaccommodaties te realiseren.

KVLO certificeert voor bewegingsonderwijs en niemand anders

Het belang van het bewegingsonderwijs, de grootste sport in Nederland, wordt onderschat. De kennis en ervaring van duizenden professionals die in dit vakgebied werkzaam zijn, wordt soms niet en meestal nauwelijks gebruikt. Dit moet veranderen.

Het uitgangspunt is immers dat de eisen en wensen van de gebruiker bepalend zijn voor wat er wordt gerealiseerd.

De KVLO als vertegenwoordiger van die professionals moet sportruimten certificeren als deze geschikt zijn voor bewegingsonderwijs en niet anderen. Het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, de VNG, de VSG en NOC*NSF dienen dat als uitgangspunt te nemen. ●

Contact

folkertbuitert@gmail.com

info@odinwenting.nl

Folkert Buitert is programmamanager multifunctionele accommodaties

Odin Wenting is sporttechnisch en bouwkundig adviseur sportaccommodaties

Kernwoorden

grootste sport, bewegingsonderwijs, KVLO, professionals,

De gymzaal, leermiddel, gereedschap en werkplek

Wat is geborgd in de Arbocatalogus-VO?

'Zo hé, hier ruikt het nog lekker nieuw! En moet je horen...het is gewoon stil. Ik durf te wedden dat ik ze hier kan laten basketballen zonder dat ik moe van de herrie word.' Was het maar voor alle LO'ers zo'n feest. Niet iedereen heeft een werkplek in een pas opgeleverde gymzaal. De voorzieningen voor het bewegingsonderwijs in het voortgezet onderwijs in Nederland lopen nogal uiteen. Dat geldt ook voor de snelheid waarmee (ver)(her)nieuwbouwplannen worden gerealiseerd. Voor degenen die in oudbouw werken is het roeien met de riemen die je hebt. En komt het aan op creativiteit van de sectie LO en de schoolleiding. Natuurlijk zijn er grenzen aan wat je met inventiviteit kan bereiken. De onderwijskwaliteit mag niet door het ijs zakken en dat geldt ook voor kwaliteit van de werkplek van de docent LO. | Rick van Workum

Dit artikel licht toe wat de Arbocatalogus-VO te maken heeft met de Arboret en de kwaliteit van de werkplek van de docent LO. Na het lezen van dit artikel is duidelijk waar Arboretgeving over gaat en wie wat op school minimaal moet (laten) regelen. Ook wordt duidelijk waar de Arboret zelf over gaat en wat aan de school zelf is om te bepalen. Om maar eens iets te noemen; een toilet bij de gymzaal moeten delen met leerlingen, mag dat of moet je dat niet willen? We beginnen op Europees niveau en eindigen in de gymzaal.

Overheid: wetgeving en handhaving

De Arboret, de Arbeidstijdenwet, de Warenwet en op die wetten gebaseerde besluiten zoals het Arboretbesluit, zijn nationale uitwerkingen van Europese kaderrichtlijnen. De bedoeling is de veiligheid en gezondheid van werknemers en

consumenten in de EU te beschermen. Voor werkgevers in de Unie ontstaat er op deze manier een min of meer gelijk speelveld. Zij kunnen niet met elkaar concurreren door te bezuinigen op veiligheid en gezondheid. Denk aan minimale kwaliteitseisen voor producten voor de consument en veilige machines en gereedschappen (CE-markering) en gezonde en veilige arbeidsomstandigheden voor de werknemer. De wetgeving is (ook) bedoeld om persoonlijke schade voor werknemers, consumenten en derden te voorkomen.

De Nederlandse Arboretgeving schrijft werkgevers hoofdzakelijk doelen voor (zo veilig en gezond mogelijk werken) waarbij, als dat kan, een ondergrens in maat en getal wordt genoemd. De concrete invulling van hun Arboretverplichtingen wordt aan werkgevers overgelaten. Die moeten de Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) kunnen laten

zien wat zij hebben gedaan om de veiligheid en gezondheid van de werknemers te borgen. Als dat volgens de NLA onvoldoende is volgt een waarschuwing met een herstelopdracht. De NLA legt de werkgever direct een boete op als die een belangrijke verplichting, bijvoorbeeld de *RI&E verplichting*, onvoldoende nakomt.

Sociale partners en vakverenigingen: gezamenlijk ontwikkelen

De sociale partners – de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers – in allerlei sectoren ondersteunen hun leden bij bedrijfs- of instellingsoverstijgende vraagstukken. Denk aan veilige werkwijzen die werkgevers sectorbreed zullen volgen ook al is dat iets duurder en aan gezamenlijke scholing van personeel, campagnes en onderzoek et cetera. Dit soort sectorbrede activiteiten worden vaak uitgevoerd door A+O of O+O fondsen die sociale partners gezamenlijk hebben opgericht. Het arbeidsmarkt en opleidingsfonds in het voortgezet onderwijs is Voion. Vertegenwoordigers van de VO-raad en de werknemersorganisaties (AOB, CNV, FvOv en FNV) vormen samen het bestuur. Met Voion willen de sociale partners de onderwijsarbeidsmarkt helpen optimaliseren en veilig en vitaal werken stimuleren. Via de FvOv is de KVLO vertegenwoordigd in Voion.

Veilig en vitaal werken stimuleren betekent in ieder geval scholen (bestuur en medezeggenschap) ondersteunen bij het concreet invullen van hun Arboretverplichtingen.

Kort gezegd arbeidsongevallen voorkomen en gezondheidsschade bij medewerkers (ziekte, overspanning, burn-out etc.) zoveel als mogelijk voorkomen. Daarbij moet de werkgever rekening houden met individuele verschillen. Hoe werkgevers dat moeten aanpakken ligt op hoofdlijnen vast. Dat betekent in ieder geval arboretvoeren op basis van een getoetste RI&E, samenwerken met de medezeggenschapsraad – die op punten instemmingsrecht heeft, bijvoorbeeld op de keuze voor een of meer preventiemedewerkers –, arbozorg en de BHV-organiseren en een basiscontract met een bedrijfsarts afsluiten (lees meer op [Arboret|Voion](#)).

Werkgevers zijn dus verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van hun werknemers en moeten zelf bedenken hoe zij die verantwoordelijkheid concreet invullen. De onderwijswerkgevers in het vo hoeven niet zelf het wiel uit te vinden. Voor de belangrijkste verplichtingen en de veiligheids- en gezondheidsrisico's heeft Voion voor het voortgezet onderwijs informatie en praktijkvoorbeelden verzameld en instrumenten of aanpakken ontwikkeld.

De Arboretcatalogus-VO en cao-vo

Naast de informatie op de Voion website, waarop links staan naar andere vindplaatsen van betrouwbare informatie (o.a. [Arboretportaal](#), [Ruimte OK](#), [School&Veiligheid](#)), hebben de sociale partners afspraken over arbeidsomstandigheden vastgelegd in de *Arboretcatalogus-VO*. Deze catalogus helpt werkgevers en werknemers in het vo hun arbovetverplichtingen na te komen. De Arboretcatalogus-VO is opgenomen in de cao-vo. De Arboretcatalogus-VO heeft daarmee dezelfde status als de andere cao-afspraken waaraan de werkgevers en werknemers zich moeten houden. Overigens met het verschil dat men, mits de veiligheid en gezondheid op een gelijkwaardig niveau beschermd blijft, gemotiveerd van de afspraken mag afwijken (pas-toe-of-leg-uit principe).

Wat staat er over bewegingsonderwijs in de Arboretcatalogus-VO?

In de Arboretcatalogus-VO zijn normen uitgewerkt:

- 1 De inrichting en uitrusting van het gymlokaal moet zodanig zijn dat de kans op verwonding zo klein mogelijk is, er voorzieningen zijn voor alarmering en EHBO en de mate van geluidsoverlast beperkt is.
- 2 Het onderhoud van toestellen. Eventuele gebreken met toestellen in gymlokalen worden onder andere door keuring en inspectie opgespoord.
- 3 Kleed- en doucheruimten voldoen aan eisen voor ventilatie en inrichting om gezondheidsklachten te voorkomen.

Voorwaarden voor goed onderwijs

Scholen hebben de maatschappelijke opdracht om goed onderwijs te verzorgen, niet om de Arboret na te leven. Bovendien zien werkgevers in het vo vaker een inspecteur van de Onderwijsinspectie dan van de Arbeidsinspectie. Onderwijskwaliteit is 'top-of-mind', niet arbo. Bedenk wel dat onderwijs verzorgen mensenwerk is en:

- a) dat goed onderwijs het resultaat

is van samenwerking van gezonde en vitale collega's in alle geledingen in de school.

- b) waarbij de onderwijsleermiddelen (sportveld, gymzaal en toestellen) toereikend moeten zijn. Goed gereedschap is immers het halve werk.
- c) dat de school de maatschappij in het klein is met alle mooie en moeilijke uitdagingen die daarbij horen. Er komt nogal wat af op de mensen in het onderwijs. Zij moeten op ondersteuning kunnen terugvallen.
- d) dat de werkgever systematisch en structureel zorgt dat punten a t/m c op orde zijn en blijven zodat goed onderwijs verzorgd kan blijven worden.

De Arboret gaat over het voorkomen van ongevallen en gezondheidsschade. Werknemers inzetbaar houden is weliswaar een randvoorwaarde, maar op zichzelf niet voldoende voor goed onderwijs. Daarvoor is meer nodig. Datzelfde geldt ook voor werkplekken. Die kunnen prima voldoen aan allerlei ergonomische normen en klimatologische en andere arbo-eisen waardoor werknemers geen ongelukken krijgen, geen gehoorschade, hoofdpijn

of slijtage et cetera oplopen, maar toch geen comfortabele werkplekken zijn. Of werkplekken zijn die het niet gemakkelijk maken om het werk goed te kunnen doen. Bijvoorbeeld het verzorgen van breed en rijk bewegingsonderwijs.

Terug naar de vraag in het begin van dit stuk; of je moet willen dat docenten LO het toilet bij de gymzaal met leerlingen delen. De Arboret geeft geen antwoord op die vraag, behalve dat toiletten naar sekse gescheiden moeten zijn (*Arboretbesluit artikel 3.24*). De sociale partners in het vo hebben wel een mening over gescheiden toiletten voor personeel. In de Arbocatalogus-VO is afgesproken dat toiletten van personeel gescheiden zijn van die voor leerlingen (*Sanitaire voorzieningen - Arbocatalogus-VO*). Dat sluit aan bij de praktijk in de meeste scholen. Dit voorbeeld illustreert dat alleen

vragen over de kwaliteit van de arbeid (somstandigheden) die een risico vormen voor de veiligheid en of gezondheid met de Arboret beantwoord kunnen worden. Met partners in het vo zoals onder meer de KVLO, NVON en de vmb Platforms verenigd in SPV, helpt Voion mee praktische manieren te vinden voor het beheersbaar houden van veiligheids- en gezondheidsrisico's op school. Het 'Handboek Huisvesting bewegingsonderwijs' van de KVLO besteedt gelukkig ook aandacht aan de kwaliteit van de werkplek van de docent en verwijst daarvoor naar de normen in de *Arbocatalogus-VO*. Natuurlijk is de werkgever eindverantwoordelijk, maar voor werkbare oplossingen is inbreng vanuit alle geledingen nodig.

Goed werkgeverschap en goed werknemerschap zijn twee kanten van dezelfde medaille, beide zijn nodig voor goed onderwijs en goede arbeidsomstandigheden. ●

Bron

Website Arbocatalogus-VO, zie <https://www.arbocatalogus-vo.nl/lokaleen/gymnastieklokaal-algemeene-eisen/>

Contact

rick.van.workum@voion.nl
Rick van Workum is projectleider Veilig en vitaal werken bij Voion

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

Arbocatalogus-VO, cao, arboret

lesmateriaal kosteloos aan leerlingen aanbieden?

kijk direct op
bewegenensport.nl

Mario Elbers
Sectie LO
Peellandcollege
Deurne

"Dit is een echte gamechanger in ons vakgebied. De recent gelanceerde portal voor docenten is een rijke bron van uiteenlopende bijscholingscursussen. Deze cursussen bestrijken niet alleen de kernaspecten van ons vak, maar duiken ook in gespecialiseerde onderwerpen zoals juridische uitdagingen, de kunst van videomontage en de mogelijkheden van kunstmatige intelligentie. Het belangrijkste aspect echter is de volledig aanpasbare leerlingensite, die het leerlingenboek overbodig maakt. Deze site is wat mij betreft de perfecte symbiose van innovatie en praktische toepassing voor elke sectie lichamelijke opvoeding!"

kijk op
bewegenensport.nl
hoe je
kosteloos
de site voor
jouw school kunt
krijgen

GEDICHT

Span er een koord overheen

Span er een koord overheen.

Over

wat je hoorde en wat nooit meer uit je hoofd verdween.

Over 'o, jij moet nog zoveel leren,' over: 'ik bepaal de regels hier en die ga jij dus accepteren...'

over 'je vergooit je leven,' over 'lukt je nooit...'

en over voeten op de grond, over gezond verstand en dromenland, over lachjes, grapjes, dom soms, achter je om soms,

soms gemompeld, soms gemeen –

span er een koord overheen

en zet de eerste stap,

en daarna nog een,

daarna nog een,

en laat iedereen die laag wil blijven naar je kijken.

Laat ze zichzelf maar vergelijken

met wie jij hierboven durft te zijn.

Jij belooft je eigen lijn,

en zij staan daar hun nekken te verrekken.

Van de bewonderpijn.

Edward van de Vendel

In: Ik juich voor jou

Uitgeverij: Querido's

Foto: Shutterstock

Een handreiking voor gymmen in de buitenruimte

Sinds afgelopen zomer is het amendement voor 90 minuten bewegingsonderwijs in het po van kracht. Dit heeft naast een paar overduidelijke voordelen er ook voor gezorgd dat er meer vraag is naar accommodaties voor de lessen bewegingsonderwijs. Waar deze lastig te vinden zijn, wordt gezocht naar oplossingen. Eén van de oplossingen waaraan gedacht wordt is de buitenruimte. Welke randvoorwaarden zijn dan nodig voor de leerlingen en de vakleerkracht om goed bewegingsonderwijs in de buitenruimte te kunnen verzorgen?

Er zijn voordelen te benoemen van een buitengymzaal voor scholen en gemeenten. Daarnaast zijn er ook uitdagingen en spanningen zoals de werkomstandigheden van de vakleerkracht, de leeransen van de leerlingen en de ruimte om te bewegen. Het ondersteuningsteam subsidie impuls bewegingsonderwijs (OTS) heeft een document ontwikkeld over deze randvoorwaarden voor bewegingsonderwijs in de buitenruimte om te helpen in deze zoektocht. In dit document beschrijven wij delen van de handreiking die te vinden is op de website www.impulsbewegingsonderwijs.nl | OTS – Wiebe Faber,

Wim van Gelder, Peter Kool, Oscar Scipio en Simone de Vries

Standpunt van de KVLO

Idealiter wordt bewegingsonderwijs in een lokaal voor bewegingsonderwijs gegeven, mits:

- de zaal voldoet aan het programma van eisen;
- de basisinventaris voor bewegingsonderwijs (KVLO-handboek huisvesting bewegingsonderwijs) aanwezig is.

Wanneer een lokaal bewegingsonderwijs (nog) niet voor beide lessen bewegingsonderwijs beschikbaar is, kan gedacht worden aan andere tijdelijke locaties, mits:

- alle leerlijnen voldoende kunnen worden aangeboden;
- de zorgplicht van het schoolbestuur voor personeel en kinderen geborgd is.

Alternatieve locaties

Wanneer er geen gymzaal beschikbaar is, of wanneer de school bewust kiest voor een alternatieve locatie, zijn er meerdere oplossingen denkbaar om een les bewegingsonderwijs te geven. Zo kan men denken aan een verplaatsbare gymzaal, een blaashal of een vergroot dubbel speellokaal. Of kan bewegingsonderwijs in de buitenruimte op een sportveld, openbaar speelterrein, schoolplein, sportcourt (zoals een Cruiffcourt) of een 'buitengymzaal' verzorgd worden. Wanneer er wordt gekozen voor een alternatieve oplossing is voor het behalen van de kerndoelen een combinatie van

een buitenles met een binnenles de meest wenselijke. Dit artikel legt haar focus op de buitenlocatie waarin we trachten de randvoorwaarden te beschrijven.

Leerlijnanalyse en checklist

Omdat de buiten- of alternatieve locatie vaak uitdagingen voor de onderwijsinhoud met zich meebrengt, heeft het OTS op de website www.impulsbewegingsonderwijs.nl een leerlijnanalyse gemaakt. Per leerlijn én per accommodatie type wordt aangegeven welke mogelijkheden er zijn. Kan een leerlijn worden aangeboden welke mate van differentiatie is dan mogelijk, of kan een leerlijn niet goed worden aangeboden.

Naast de uitdagingen voor de inhoud van de lessen zijn deze er ook voor de randvoorwaarden van de les bewegingsonderwijs. In de checklist staan naast de leerlijnen bewegingsonderwijs voorwaarden zoals een jaarplanning, veiligheid van leerkracht en leerlingen, leermiddelen en arbeidsomstandigheden. Ook de bevoegdheid en met name de bekwaamheid van de (vak)leerkracht vraagt extra aandacht.

Scan of klik op de QR-code naar de checklist

Randvoorwaarden voor de gemeente

Integraal huisvestingsplan

Als in overleg gekozen wordt door gemeente en schoolbestuur voor een alternatieve buitenlocatie heeft de gemeente de zorgplicht voor de financiering van de inrichting van de buitenlocatie. Je kan hierbij denken aan de faciliteiten, de veiligheid en

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

de materialen. Op sommige plekken is dit geen vanzelfsprekendheid en is het samen maken van afspraken met de gemeente, de school en de (vak-)leerkracht essentieel.

De *Arbocatalogus PO* waarbij rekening wordt gehouden met personeel, veiligheid en gezondheid is daarbij het uitgangspunt. Al deze zaken worden dan opgenomen in het integraal huisvestingsplan (IHP). En daarbij is het belangrijk dat de gekozen oplossingen worden geëvalueerd.

Faciliteiten waaraan gedacht kan worden zijn de toiletten voor leerkrachten en leerlingen, omkleedplekken voor leerkracht en leerling, een pauzeplek voor de leerkracht, een instructieruimte of plek om de

les te starten of voldoende schaduw en schuilplekken voor verschillende weersomstandigheden.

Opslag

Ook voor materialen wordt een plan gemaakt, denk hierbij aan opbergmogelijkheid grenzend aan de buitenlocatie zoals een waterdichte container waar materialen droog en geventileerd kunnen worden opgeslagen.

Oppervlakte

Een buitenlocatie heeft minimaal eenzelfde oppervlakte (308 m²) als een binnenaccommodatie. Als er wordt gekozen voor een buitenlocatie kijkt de gemeente in overleg met het schoolbestuur of er

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

Geschikt voor bewegingsonderwijs?

voldoende ruimte is én er voldoende ruimte overblijft, omdat het niet ten koste mag gaan van het aantal m² schoolplein.

Veiligheid

In de buitenruimte gelden, qua veiligheid, andere wetten (de WAS) over bijvoorbeeld valdemping en afstanden dan in de binnenaccommodatie. Er zal mogelijk frequenter dan binnen controle nodig zijn voor slijtage aan materialen, schoonhouden van de locatie of bijvoorbeeld splinters of scherpe randen.

Gezien de grotere slijtage van de materialen zal er extra budget voor het vervangen en vernieuwen nodig zijn. Dit budget wordt opgenomen in het meerjarig vervangingsplan, net als de kosten voor de jaarlijkse inspectie, het afvoeren van afgekeurde materialen en het schoonhouden van de buitenruimte.

Randvoorwaarden voor de school

Bij gebruik van een buitenlocatie organiseert de school een aantal

randvoorwaarden. Bijvoorbeeld de communicatie naar ouders. Ook faciliteert de school voor de (vak-) leerkracht in het taakbeleid een aantal zaken om de buitenlessen mogelijk te maken; zo ruimt de school extra tijd in voor 'voor- en nawerk'. De tijdsinvestering in de planning vraagt wellicht meer tijd, doordat er zowel voor een buiten- als een binnenles een planning gemaakt wordt. Daarnaast geeft de school de mogelijkheid tot volgen van scholing over buitenlessen.

In de buitenruimte gelden, qua veiligheid, andere wetten (de WAS) over bijvoorbeeld valdemping en afstanden dan in de binnenaccommodatie

Praktische zaken

De school is verantwoordelijk voor een aantal praktische zaken zoals EHBO-materialen op de locatie, maar ook een slecht weer scenario waarbij lessen kunnen worden verplaatst. Als de locatie ver buiten de school ligt, kan de school denken aan een dubbele bezetting van leerkrachten om rekening te houden met de fysieke of pedagogische veiligheid. Bij calamiteiten kan er dan een leerkracht bij de groep blijven. Kinderen kunnen (boos) weglopen of de locatie kan onoverzichtelijk zijn waardoor

meer toezicht wenselijk is. Soms is ook extra toezicht wenselijk op de route naar de buitenlocatie.

Tijdens de les

De (vak)leerkracht zal tijdens de lessen bewegingsonderwijs in de buitenruimte ook een aantal keuzes maken, waarbij met andere zaken rekening wordt gehouden dan tijdens een les in de gymzaal. Deze keuzes hebben invloed op de les, de lesinhoud en het gedrag van de leerlingen.

Sociale veiligheid

Allereerst is er de sociale veiligheid, want de buitenruimte is kwetsbaarder met betrekking tot eventuele toeschouwers zoals ouders, buurtbewoners of kinderen uit andere klassen. Kinderen kunnen zich bekeken voelen. De soms grotere ruimte van een buitenlocatie heeft voordelen voor bewegingsruimte van de groep kinderen, maar kan door fysiek grotere afstand meer vragen van de leerkracht. Kinderen zijn mogelijk minder goed bereikbaar door het minder ver reiken van de stem van de leerkracht door afstand, omgevingsgeluiden, wind of regen. Dit vraagt ander stemgebruik van de leerkracht en aanpassingen in afspraken zoals een vaste instructieplek of wisselingsnaal.

Differentiatie

Bij goed bewegingsonderwijs wordt er rekening gehouden met aanbod op verschillende niveaus passend bij de individuele leerling. In de gymzaal zijn er mogelijkheden om binnen het arrangement te differentiëren in hoogte, afstand en breedte van de materialen.

Bij bewegingsonderwijs in de buitenruimte wordt er in veel gevallen gebruikgemaakt van vaste klim- en/of zwaaitoestellen. Om differentiatie binnen het arrangement beter mogelijk te maken, kunnen de vaste (schoolplein)toestellen uitgebreid worden met extra mogelijkheden en materialen in een buitenberging.

Variatie

De veelal vaste klim- en/of zwaaitoestellen hebben ook invloed op de variatie in leerlijnen en

bewegingsthema's. Zo kan bijvoorbeeld bij een schommel die vast op een schoolplein staat wel de leerlijn zwaaien worden aangeboden, maar is er geen ruimte voor andere zwaaiactiviteiten, zoals steunzwaaien, ringzwaaien en/of touwzwaaien.

Weersinvloeden zoals zon, regen, ijzel, sneeuw, temperatuur en wind zijn van invloed op het aanbod dat mogelijk is. Als bijvoorbeeld klim- en zwaaitoestellen niet gebruikt kunnen worden is er minder variatie mogelijk. De gemeente, de school en uiteindelijk de leerkracht zullen keuzes moeten maken om variatie in leerlijnen te borgen. Door middel van investeringen in de buitenruimte en materiaal en aanpassingen van de jaarplanning.

De weersomstandigheden

Zoals eerder benoemd zijn de weersomstandigheden van invloed op de les bewegingsonderwijs. In verschillende periodes in het jaar zullen verschillende activiteiten geschikter zijn. De zon en hoge temperaturen kunnen van invloed zijn op de intensiteit van de les. Bij regen worden de materialen nat, waardoor ze minder of niet te gebruiken zijn. Ook door de wind kunnen niet alle leerlijnen worden aangeboden.

Weersomstandigheden bieden naast uitdagingen ook mogelijkheden. Sneeuw en kou maken het mogelijk om schaatsen of sleeën aan te bieden. Zomerse weersomstandigheden maken wateractiviteiten mogelijk, die in de binnenles niet te realiseren zijn. Van de vakleerkracht wordt dus flexibiliteit gevraagd om met verschillende weersomstandigheden om te gaan. Het is van belang om een back-up programma te hebben, zeker in situaties waar de buitenles structureel is.

Tot slot

Als er geen binnenaccommodatie beschikbaar is, of de school kiest bewust voor een buitenlocatie, zijn er meerdere voordelen te benoemen om de les bewegingsonderwijs op een buitenlocatie te laten plaatsvinden. Er zijn echter randvoorwaarden

en keuzes voor onder andere de arbeidsvoorwaarden, veiligheid en aanbod waarmee rekening gehouden dient te worden om een goede buitenles bewegingsonderwijs te realiseren. De verantwoordelijkheid om de lessen aan de kerndoelen te laten voldoen en te zorgen voor goede werkomstandigheden liggen bij de gemeente, het schoolbestuur, de school en de leerkracht. Wanneer iedereen deze verantwoordelijkheid neemt, liggen er kansen voor de buitenlessen bewegingsonderwijs.

Het structureel gebruiken van een buitenlocatie in het primair onderwijs wijkt af van het voortgezet onderwijs, waar de buitenlocatie seizoensgebonden is en er het gehele jaar een binnenlocatie beschikbaar is. De nog onbeantwoorde vraag is of dit voor het primair onderwijs anders kan of mag zijn?

Het standpunt van de KVLO is dat gedurende het gehele schooljaar een binnenlocatie beschikbaar moet zijn voor bewegingsonderwijs, overeenkomstig met de Wet Primair Onderwijs (WPO), artikel 126. En daar waar de keuze wordt gemaakt voor buitengym men bewust voldoet aan de kerndoelen en de leer- en werkomstandigheden voor zowel de leerling als de leerkracht. ●

Scan of klik op de QR-code naar de Handreiking bewegingsonderwijs in de buitenruimte (bij capaciteitstekort)

Contact

ots@kvlo.nl
KVLO Ondersteuningsteam subsidie impuls en innovatie (OTS) bestaat uit: Wiebe Faber, Wim van Gelder, Peter Kool, Oscar Scipio en Simone de Vries

Tekening

Nijha

Kernwoorden

buiten bewegingsonderwijs, buitenaccommodatie, buitenles

Grip op Geluid 1

Geluidsbelasting tijdens de gymles

In de komende magazines verschijnt een artikelenreeks over het onderzoek Grip op Geluid. Grip op Geluid is een project van Fontys Sporthogeschool waarin onder andere wordt samengewerkt met KVLO. Het onderzoek geeft inzicht in de geluidsbelasting tijdens de gymles en het effect ervan op de vakleerkracht. We trappen deze reeks af met een interview met Saskia Tuinder, onderzoeksprojectleider. In de volgende twee artikelen worden de resultaten van de metingen akoestiek, de geluidsmetingen, het gehoor van vakleerkrachten en de resultaten uit de vragenlijst en de focusgroepen gepresenteerd. In het vierde en laatste artikel worden de opbrengsten in de vorm van een app op een smartwatch en voorlichting beschreven en aanbevelingen gedaan naar het werkveld en het huisvestingsbeleid. | Ger van Mossel

Wat willen jullie met het onderzoek bereiken?

Saskia Tuinder: "Uit verschillende onderzoeken, uit de ledenpeiling van de KVLO en uit gesprekken met vakleerkrachten blijkt, dat de vakleerkracht behoorlijk veel last kan hebben van hoge geluidsniveaus. Doel van het onderzoek is om ervoor te zorgen dat iedere vakleerkracht in een gezonde

werkomgeving kan werken op gebied van geluid en akoestiek. We zien dat veel vakleerkrachten, schoolbesturen en gemeentes niet goed op de hoogte zijn van de wettelijke regels. Het is daarom belangrijk om de vakleerkracht te informeren over hun rechten en over de mogelijkheden om zelf hun werkomgeving aan te passen."

"Hiertoe verzamelen we ervaringen van vakleerkrachten in het po in focusgroepen. Wij doen metingen van het gehoor van vakleerkrachten aangevuld met een vragenlijst. In een selectie van een aantal zalen hebben we de akoestiek onderzocht. Daarnaast hebben we de daadwerkelijke geluidsniveaus tijdens een gymles gemeten. Op basis van resultaten ontwikkelen we een voorlichting voor vakleerkrachten en voor de opleidingen. De voorlichting gaat onder andere over het gebruik van oordoppen en een smartwatch. Met de smartwatch kunnen real time geluidsbelastingen worden gemeten. De metingen worden gerelateerd aan de Arbowet."

"In juni organiseren we een symposium waarbij naast beleidsmakers, schoolbesturen en Arbo-deskundigen, in elk geval alle vakleerkrachten die aan het onderzoek hebben deelgenomen worden uitgenodigd. We zijn nu bezig om deze dag te organiseren en we houden jullie op de hoogte als er meer informatie beschikbaar is."

Kan je iets vertellen over de achtergrond van het onderzoek?

"Gehoorschade is een moeilijk waarneembaar arbeidsrisico, je ziet het geluid niet, gehoorschade treedt sluipenderwijs op en als die schade ontstaan is, is het onomkeerbaar. Uit de praktijk weten we dat niet alleen het gehoor schade kan oplopen, maar ook de stem een risico loopt. Een aantal vakleerkrachten gebruikt een stemversterker, anderen hebben logopedie, ten slotte horen we regelmatig terug dat geluid vermoeiend is en dat een hoge geluidsniveaus tot stress leidt."

"Een goed binnenklimaat is belangrijk voor een goed leerklimaat. Ook kinderen hebben veel last van de geluidsniveaus.

Zeker nu het onderwijs steeds inclusiever wordt en er meer kinderen naar de les komen die prikkelgevoelig zijn, zien vakleerkrachten dat kinderen makkelijk overprikkeld raken tijdens een rumoerige gymles."

"De akoestiek van vooral de oudere zalen laat het nodige te wensen over. In 2005 is de norm voor akoestiek van sportaccommodaties gepresenteerd die in samenwerking met de NOC*NSF is ontwikkeld. Veel sportaccommodaties zijn nog niet gebouwd volgens de nieuwe normen voor akoestiek. Als een zaal wel aan de geluidsnorm voor bouwakoestiek voldoet, is het nog niet precies duidelijk of de zaal tot een daadwerkelijk lage geluidsniveaus leidt. Het voldoen aan de geluidsnorm voor bouwakoestiek biedt nog geen garanties dat geluidsniveaus tot een prettig leerklimaat voor zowel de docent als de leerlingen tijdens de les zorgt."

"We zien dat de vakleerkracht er soms helemaal alleen voor staat. Als de werkgever of het schoolbestuur al overtuigd is dat aanpassingen nodig zijn, dan moet de gemeente nog overtuigd worden. Inzicht in de blootstelling aan lawaai en de gevolgen ervan, kan bijdragen om het gesprek met schoolbestuur en gemeente te voeren. De Arbowet zegt dat bij geluidsniveaus boven de 85 dB een gehoorbescherming nodig is en bij niveaus boven de 87 dB er aanpassingen aan de zaal gemaakt moeten worden. Met dit onderzoek willen we daarom juist ook inzicht geven in de daadwerkelijke geluidsniveaus gedurende de gymles. Ten slotte zien we ook dat de vakleerkracht mogelijk zelf iets kan doen om de geluidsniveaus in de les te beperken door de didactiek."

Wat hebben jullie gemeten in het onderzoek?

"Van een geselecteerd aantal sportaccommodaties meten we de akoestiek. De akoestiek is een eigenschap van de zaal en wordt gemeten in een lege zaal. De metingen vinden plaats aan de hand van flutterecho's, nagalmtijd en spraakverstaan (*speech transmission index* (STI)), een maat voor het spraakverstaan in de zaal. We hebben inmiddels zeven sportaccommodaties met verschillende afmetingen onderzocht. Uiteindelijk

Figuur 1 Voorbeeld van een soundmap van een zaal met aan de linkerkant een hoger en aan de rechterkant een lager geluidsniveau

meten we bij vijf nieuwe én vijf oude accommodaties de akoestiek."

"In dezelfde zalen waar ook de akoestiek gemeten is, hebben we het geluid tijdens de gymles gemeten. Zodoende kunnen we de werkelijke geluidsbelasting relateren aan de akoestische eigenschappen van de zaal en evalueren wat het nut is van de geluidsnorm voor bouwakoestiek. Daarnaast hebben we de activiteiten nagevraagd. Op deze manier krijgen we inzicht in de relatie tussen de akoestische parameters én de daadwerkelijk gemeten geluidsbelasting."

"Daarnaast hebben we met geluidscamera's (zie foto 1) gemeten hoe het geluid zich gedraagt, welke activiteiten veel geluid veroorzaken en welke wanden geluid reflecteren in de sportaccommodatie. Van de zalen waarvan ook de akoestiek gemeten is, zijn tijdens de gymles soundmaps gemaakt zodat er een compleet beeld van de eigenschappen van de zalen ontstaat (zie figuur 1)."

"Bij een groot aantal vakleerkrachten is een gehoortest afgenomen. De deelnemers aan de gehoormetingen waren relatief jong, gemiddeld 34 jaar. De metingen geven daardoor geen beeld van de gehoorschade die op de lange termijn optreedt. De data worden geanalyseerd nadat alle metingen hebben plaatsgevonden. De voorlopige resultaten laten zien dat bij deze jonge populatie er wel al sprake is van milde lawaaislechthoerendheid."

"In focusgroepen hebben vakleerkrachten hun ervaringen gedeeld over de invloed van geluid op het algemeen welbevinden en stress en het gebruik van gehoorbescherming. Daarnaast hebben we onder vakleerkrachten een vragenlijst uitgezet waarin de subjectieve gevolgen van geluid nagevraagd zijn, zoals hoofdpijn, concentratie, stemgebruik en oorsuizen."

Hoe nu verder?

"Voor de smartwatch wordt momenteel een app ontwikkeld die gedurende de les de geluidsbelasting meet. Met deze app leren vakleerkrachten hun lessen aanpassen op een verminderd geluidsniveau, kunnen zij een geluidarme positie kiezen in de zaal én kunnen zij met de resultaten naar hun werkgever stappen. Wij zijn bezig met de laatste metingen, het analyseren van de laatste data en het inrichten van de website. In LO Magazine houden we jullie hiervan op de hoogte. Vanaf deze plaats wil ik alvast alle vakleerkrachten bedanken die aan het onderzoek hebben meegewerkt. Tot op het symposium in juni!" ●

Contact

s.tuinder@fontys.nl
Saskia Tuinder is werkzaam op Fontys Hogeschool en projectleider van het onderzoek Grip op Geluid
Kernwoorden
akoestiek, geluidsniveau, geluidsbelasting, Arbowet

Foto 1 Geluidscamera

Samen Bewegen Regelen in het basisonderwijs

Een praktische inspiratiebron voor leerlingen en leerkrachten om 'Samen bewegen regelen' te vertalen naar de eigen praktijk

33,50
excl BTW

Bestel het boek nu!

Via: www.sportsmedia.nl/samen-bewegen-regelen

Leerkrachten schakelen vaak leerlingen in als helpers. Zij vinden het thema Bewegen regelen om meerdere redenen belangrijk: zelfstandigheid van leerlingen vergroten, beweegtijd maximaliseren en instructietijd minimaliseren. Uit onderzoek blijkt dat veel leerkrachten in het basisonderwijs onbewust bekwaam zijn in het samen met leerlingen regelen van een les bewegingsonderwijs.

Dit boek biedt een onderwijskundig kader voor een bewuste aanpak van het doeldomein 'Samen bewegen regelen' in het basisonderwijs. Het bijzondere is dat dit niet alleen gaat over het leerproces van leerlingen, maar ook over dat van een leerkracht. Het gericht aanleren van regelende taken aan alle leerlingen is voor veel leerkrachten een flinke verandering. De reguleringsuitdaging hierbij is dat leerlingen in verschillende contexten leren om de toenemende beweegdiversiteit op een sociaal rechtvaardige wijze te organiseren als groep.

janluitingfonds
blijven groeien in je vak

PRAKTIJK

KATERN

Noren schaatsen

Glijden, balanceren, houding, afzetten, snelheid

Bedremmeld komt Nina het ijs op, ze vindt het maar wat spannend, maar ze wil wel op noren schaatsen. Nina stapt op het ijs en maakt haar eerste stapjes op de gladde ijsvloer, ze glijdt uit en zoekt meteen steun bij de dichtstbijzijnde boarding. Ik schaats rustig naar haar toe en bied haar mijn hand, ze pakt hem vol vertrouwen vast en glijdt samen met mij haar eerste meters op noren. | Guust van der Steen

Gebruik jij al de combinatie van een leerlingvolgsysteem en plansysteem in het bewegingsonderwijs?

Probeer VolgMij en PlanMij nu vrijblijvend een maand gratis!

Volg Mij en Plan Mij bieden jou de tools die je werk leuker, makkelijker en betekenisvoller maken. Het leerlingvolgsysteem Volg Mij geeft je inzicht in de beweegvaardigheid en motorische ontwikkeling van je leerlingen. Plan Mij is een handige planningstool voor je lessen, waarmee je eenvoudig je lessen kunt aanpassen en verbeteren.

**volg
mij**

VolgMij is gebaseerd op de motorische leerlijnen en reguleringsdoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs. Hiermee volg je leerlingen op verschillende niveaus gedurende meerdere momenten per schooljaar. Daardoor krijg je een nauwkeuriger en betrouwbaarder beeld van de beweegvaardigheid van je leerlingen.

**plan
mij**

Met Plan Mij kun je snel en eenvoudig je dag-, week-, maand- of jaarplanning maken. Doordat Plan Mij bijhoudt welke leerlijnen je hoe vaak hebt aangeboden, zie je in een oogopslag of je ergens wel of niet voldoende aandacht aan hebt besteed. Plannen kan zo veel gestructureerder en nauwkeuriger.

Meer weten?

Kijk op www.janluitingfonds.nl/volgmij-planmij

janluitingfonds
blijven groeien in je vak

10

Glijden in schaatshouding:
Maak vaart, glij op twee schaatsen in schaatshouding met voeten naast en tegen elkaar

IJSClub TILBURG

Doelen: Balans, schaatshouding in de juiste hoeken aanleren, ijsgewenning

- handen naast en halverwege schaatsschoenen
- met de armen voorwaarts gestrekt
- Armen gevouwen tegen de buik

Niveau 2, 3 en 4

barend.princen@ijsclubtilburg.nl

INHOUD

Stoppen

IJclub Tilburg

In Tilburg wordt de Ireen Wust baan ook wel het Thialf van het zuiden genoemd. Na tien jaar overleggen en lobbyen was de baan een feit. Nu ruim tien jaar later zet de gemeente Tilburg alles in om een topsport ijsbaan te realiseren. Steeds meer talenten sluiten aan op nationaal niveau. Ireen was uiteraard een sublieme uitblinker, met Friso Emons hebben we bij shorttrack al een volgend talent. Op dit moment kloppen er nog jongere super schaatsers aan de deur (Maud Lugters, Lotte Groenen, Anil de Vries, Geophry Coenraad, Maud Biezen, Maud Groenen).

Met een club van ruim 700 leden, een positief sportklimaat en goed opgeleid kader is het mogelijk om talent te ontwikkelen. Het gros van de club schaatst recreatief en zet zich daarnaast ook in als vrijwilliger. Die combi maakt succes mogelijk.

Schaatsen leer je niet per se op een 400 meter baan. Werkelijk alle

Varianten

- Recht op
- Licht gebogen knieën
- In schaatshouding
- Vooraf vaart maken of juist vanuit stilstand

nieuwe leden jong of oud beginnen op een 30 x 60 meter baantje en kunnen daar soms wel drie tot vier seizoenen werken aan de basistechniek. Recht op je schaats staan en glijden op één been kun je goed leren op 30-50 meter en een bochtje maken hoeft niet op snelheid, dat kan ook makkelijk op dat kleine baantje.

Naast de reguliere lessen bij de ijclub Tilburg, verzorgt de ijclub ook schoolschaatsen. Met dit initiatief creëren ijclub Tilburg en de gemeente voor basisscholen een kans om in drie lessen kennis te maken met schaatsen. Alles is geregeld; communicatie, vervoer, schaatsen, helmen en zeer enthousiaste trainers. Het is een eerste kennismaking met schaatsen. De lessen zijn gericht op balans & stabiliteit, houding, starten & remmen, afzet rechte eind. IJsvrij maken, rustig voortbewegen op de schaats en kunnen stoppen staan centraal, kortom ijspret

IJclub Tilburg en de gemeente creëren voor basisscholen een kans om in drie lessen kennis te maken met schaatsen

om op elk baantje een keer te kunnen schaatsen met je ouders. Ruim anderhalf duizend aanmeldingen per jaar kunnen worden gehonoreerd.

Bij de reguliere lessen werken we met het KNSB schaatsvaardigheidspoor. De technische ontwikkeling gaat via zeven niveaus. Vanaf niveau 1 hoor je al bij de kanjers, maar vanaf niveau 5 ben je al een hele piet.

Scan of klik op de QR-code

Even verder weer met Nina Glijden

Na een rondje vraag ik: "Vind je het leuk?". Nina straalt van oor tot oor en ze wil het wel zelf proberen. Ze blijft voorzichtige pasjes maken en ze komt

bijna niet aan glijden toe. Nu een jaar later zie ik Nina nog steeds voorzichtig schaatsen, maar elke training met een grote glimlach.

Nina kan met alle oefeningen meedoen, zelfs met de spelletjes die we aanbieden. Ze doet alles op haar manier (heel rustig en bedachtzaam). Elke les is Nina wel een beetje moe, elke les vindt ze erg leuk en ze weet van elke les wel iets te benoemen dat ze geleerd heeft. Nina weet nog niet wat ze allemaal kan gaan leren. Ze weet wel dat ze elke training smileys kan scoren.

Smiley's

Door zichzelf te beoordelen denkt ze na over de dingen die ze leert en krijgt ze inzicht in aandachtspunten. Als trainer weet ik uiteraard wel wat ze allemaal kan leren, dus ik heb een plan, zodat ze in stapjes beter kan worden. Ik weet dat er aandachtspunten zijn die meteen tot succes kunnen leiden. Elke training moet elk kind succes beleven. Iedereen doet het goed, het kan alleen anders, waardoor je weer nieuwe dingen leert. Dat wat goed gaat is een smiley waard, dat wat fout gaat is een vraag waard (een nieuw beweegvoorstel).

Wat ik Nina wil leren? De basis

Niveau 1

Je hoeft niets te kunnen, als je op het ijs durft en probeert dan is het al goed. Dat kan met een rekje of met een ander hulpmiddel, maar ook aan de hand.

Niveau 2

Je kunt je zelfstandig rustig voortbewegen zonder te vallen en je kunt stoppen als je dat wil. Wij trainen vooral op het op gang komen. Laat je een beetje voorover vallen en loop dan vijf pasjes met je voeten naar buiten (pinguinloop) en probeer vervolgens zo lang mogelijk te glijden op twee benen (brede balans). We trainen vooral in rechte lijnen heen en terug met weinig onderbrekingen, maar ook in spelvormpjes (na-apertje, beestenboel, pilonnentik). Uiteraard staat afremmen tot stilstand ook centraal (pizzapunt). Ook dit kan prima in

spelvorm (schaats kriskras en stop op teken van de trainer, remmen en een balletje op een pilon leggen).

Niveau 3 en 4

Zijwaarts afzetten met de schaatsen constant op het ijs (visjes) en loskomen (korte balans op één been), glijden met gesloten benen (smalle balans), zijwaarts afzetten schaatshouding (steeds lager), achterop zitten en hak als laatste los laten komen. Kan remmen in een pizza punt. Om vaart te krijgen moet je afzetten en wel zo dat je afzet in zijwaartse richting gaat. Je hak is het laatste raakpunt zodat er veel druk ontstaat. Via stappen en visjes kun je de druk ervaren en de zijwaartse afzet accentueren. Als je eenmaal wat vaart hebt, wordt het steeds makkelijker om langer op één schaats te balanceren en glijden. Het accent ligt uiteraard op

goed recht boven de schaats te staan. Allerlei details worden in verschillende oefeningen verpakt:

- gewicht achterop;
- gewrichtshoeken kleiner maken dus dieper zitten;
- schaats recht onder de heup en knie.

Ook hier is veel herhaling met steeds kleine aanpassingen (andere opdrachten) het toverwoord. Doen, doen en nog eens doen. Ze noemen dat wel de wet van duizend; wat je duizend keer gedaan hebt zit in je rugzak, dan weer duizend keer oefenen maar net iets anders, totdat je alles tien duizend keer hebt gedaan. Zo kun je op een steeds hoger niveau komen.

De volgende stap

Niveau 5

Balanceren op één been met

Op één been

Bochtjes rijden

meerdere fases (bijhalen, inzet, glijden en afzet), diep zitten en druk opvoeren bij de afzet. Kan een bocht maken waarbij het gewicht links van de schaats ligt eventueel met overstappen. Kan een start maken vanuit stilstand.

Uiteraard hebben we bij de voorgaande fases ook al geoefend met bochtjes rijden. Elke training rijden de kinderen rondjes en bij het KBT (korte baan toernooi) rijden de kinderen ook rondjes. De bocht is niet nieuw, maar wel een nieuwe fase in de techniekontwikkeling, net zoals het starten bij een startstreep uit stilstand.

Bochten maken kan heel speels, met een grote verkeerskegel die je links van je houdt en waar je op kunt steunen, maar ook met een hoepel of beugel waar je aan kunt hangen. Het hoeft dus niet meteen los.

Als we start training doen, dan gaan alle pupillen tegelijk klaar staan bij een lijn, allemaal krijgen ze het commando: "Go to the start", dan helemaal stilstaan en dan de explosie van de start. De pinguïn loop is de voorganger, nu moet het actiever en uit echte stilstand. In deze fase gaan we

steeds meer aandacht besteden aan de echte schaatshouding, naast diep zitten, worden de hoeken kleiner en moet het gewicht gebruikt worden bij de afzet.

Tot slot

Soms zijn we met jonge kinderen meer dan een jaar bezig om de grove vorm van de basis erin te krijgen en dan starten we het jaar daarna weer met dezelfde basis, om af en toe de volgende stap uit te proberen. Na drie jaar zie je dat de meeste kinderen van niveau 2 naar niveau 4 of 5 zijn gegroeid.

Niveau 6 en 7

Dit is voor de pupillen die echt op wedstrijdniveau verder willen gaan. Verfijning van de techniek staat voorop en later komen daar nog mentale aspecten bij.

Beoordeel jezelf

Geef jezelf een smiley en geef elkaar een smiley. Evalueer jezelf door drie simpele vragen te stellen aan het eind van elke les:

- Wie is er moe geworden?
- Wie vond het leuk?
- Wie kan mij vertellen wat hij geleerd heeft?

Hoe gaat het nu met Nina?

Nina is inmiddels 18 jaar en kan op recreatief niveau netjes schaatsen, haar talent zit vooral in de beleving. Als dertienjarige begon ze als hulp-trainster in ons team en zat ze in ons eigen begeleidingstraject voor hulp-trainers. Ook hier werken we weer met zelfbeoordeling, maar dan op een iets volwassener manier.

Nina is nu één van onze vaste trainsters, zij legt de basis bij de nieuwe kinderen. Zij geeft de helpende hand en het vertrouwen dat iedereen kan leren schaatsen. Zij weet als geen ander dat je met positieve begeleiding en met zelfbeoordeling steeds meer zelfvertrouwen kunt opbouwen en op jouw eigen unieke manier aan jouw talenten mag werken.

De tips van Nina

- heb geduld;
- wees oprecht;
- geef vertrouwen;
- wees positief;
- wees tevreden met elke vorm van ontwikkeling. ●

Contact

guustvdsteen@gmail.com

Guust van der Steen is docent LO en opleider mbo sport en bewegen (SBG)

Foto's

Jeroen Happel (voor schaatsgids IJclub Tilburg)

Kernwoorden

noren schaatsen

Methodiek sportspelen 4

Methodiek, organisatie, technische vaardigheden en de beoordeling voor het vo. Voorbeelden van badminton.

In deze serie artikelen komen sportspelen aan de orde die veelvuldig in het vo gespeeld worden. In het eerste artikel (LO magazine 5, 2023) is de visie op bewegingsonderwijs en opvattingen en keuzes besproken die ten grondslag liggen aan deze methodiek. Verder werd in deel 1 voetbal besproken en in deel 2 volleybal, daarna in deel 3 basketbal. Nu komt in deel 4 badminton aan de orde. | Guus Klein Lankhorst

Badminton

Methodiek van samenspelend hooghouden, naar sparren en daarna wedstrijdspelen. En van spelen met hoog net (2 m) naar wedstrijdhoogte (1.55 m). Veldindeling; zie afbeelding 1.

a 1-1 (spel in stand houdend, net-hoogte 1.55 m)

b 1-1 (sparren, nethoogte 1.55 m)

c 1-1 (wedstrijd, nethoogte 1.55 m)

d 2-2 (nethoogte 2 m)

e 2-2 (nethoogte 1.55 m)

Spelregels

- Onderhands serveren vanachter de servicelijn en over de servicelijn aan de andere kant.
- Eerste service fout, dan mag je nog een keer.
- Shuttle via de netrand is goed, shuttle op de lijn is in.
- Elke shuttle is een punt (bij een wedstrijd) als je scoort mag je nogmaals serveren.
- Bij dubbel: elk team krijgt twee

servicebeurten, een beurt is afgelopen als je een fout hebt gemaakt (dus A1, dan A2, dan B1, B2 en dan weer A1 et cetera. Altijd rechts beginnen).

- Bij dubbel: diagonaal serveren.

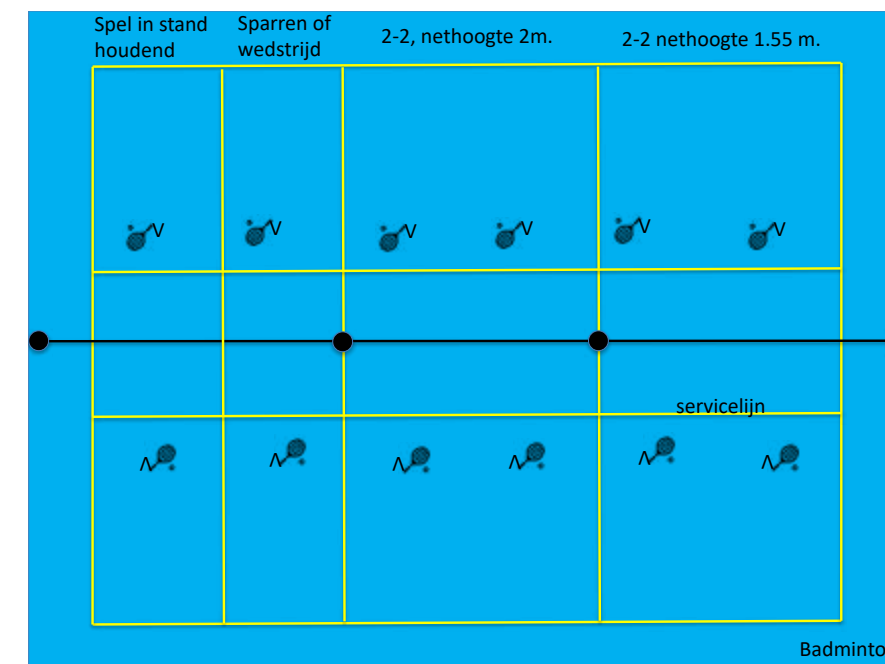
Niveau

- Kan niet over het net serveren, raakt alleen eenvoudig gespeelde shuttles.
- De service is ongeplaatst, speelt shuttles ongericht terug.
- De service is geplaatst, speelt shuttles met zowel fore- als backhand geplaatst terug.
- Kan zowel een lob- als een drop-service, kort, diep, links en rechts spelen en smashen.
- Scoort veel door gerichte 'kill'-smashes en kan ook smashen met de backhand.

Ondersteunende technieken

1 Clear

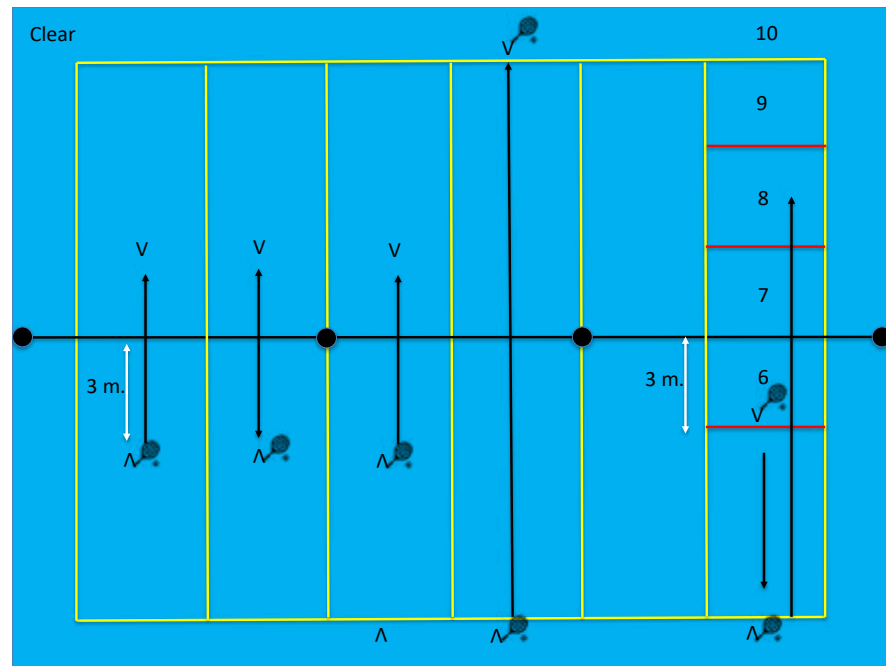
- Oefen een 'droge' (lucht)slag zonder shuttle, bepaal aan de hand van een basketbalnetje de individuele reikwijdte door een oefenslag tegen het net. Gooi een shuttle bovenhands over het net. Leg nu de shuttle (met de punt naar voren) op het racket die je horizontaal achter je schouder vasthoudt, zwiep de shuttle weg.
- De medespeler gooit (met de hand) de shuttle hoog aan, de ander retourneert de shuttle met de clear. Raak de shuttle boven je hoofd en zwaai je racket door. Voetenstand is als bij een klok: 5 over 3. Daarna heen en weer spelen.
- Maak een tennisopslag; pak het racket in de shakehand-grip, gooi

Badminton

Nina is nu één van onze vaste trainers

- 6 = 6-9 m
- 7 = 9-12 m
- 8 = 12-15 m
- 9 = 15-18 m
- 10 = > 18 m

2 Service forehand of backhand

a Pak je racket in de 'shakehand-grip', houd de racket hoog met je nagels boven, met je knokkels boven, afwisselend (nagels, knokkels), tussen je benen door, et cetera. Dit kan ook met verschillende materialen: korter badmintonracket, beachball plankje, paddle tennis bats, beachtennis rackets, et cetera.

b Gericht mikken zonder net met de onderhandse slag, de medeleerling slaat de shuttle aan. Speel in de handen van de medeleerling, in een korf, in een hoepel, in een bepaald vak van het wandrek, over een medeleerling, of op een vak getekend op een muur. Als het lukt, probeer dan uit eigen hand te slaan.

c Hoge/diepe service onderhands vanuit je eigen hand over het net in het veld.

d Hoge/diepe service gericht.

e Zowel hoge/diepe service als lage/korte service gericht in het veld kunnen neerleggen.

Scan of klik op de QR-code naar service

Prestatie beoordelen

Probeer de shuttle op de mat te serveren. De matten liggen in de hoeken vlak bij het net in het servicevak en diep achterin. Je serveert achter de servicelijn. Je hebt tien pogingen.

- 6 = 1-2 raak
- 7 = 3-4 raak
- 8 = 5-6 raak
- 9 = 7-8 raak
- 10 = 9-10 raak

3 Lob en drop onderhands, forehand en backhand

a Een aangeslagen shuttle onderhands kunnen retourneren over het net.

b Een aangeslagen shuttle onderhands over een korf of iemand heen kunnen slaan.

c Idem maar nu zowel forehand als backhand diep achterin (zonder korf).

d Idem maar nu ook een korte shuttle, kort over het net kunnen terugslaan, pak de shuttle op nethoogte vlak bij het net.

e Idem maar nu gericht cross kunnen wegleggen (naar de zijlijnen toe).

Scan of klik op de QR-code naar forehand en backhand lob

Prestatie beoordelen

Probeer een aangespeelde shuttle op de mat te retourneren via een lob of een drop. De matten liggen in de hoeken vlak bij het net en diep achterin. Je hebt tien pogingen.

- 6 = 1-2 raak
- 7 = 3-4 raak
- 8 = 5-6 raak
- 9 = 7-8 raak
- 10 = 9-10 raak

4 Smash

a Een aangespeelde hoge shuttle kunnen raken met de shakehand-grip, zwaai het racket door van achter je rug naar schuin voor.

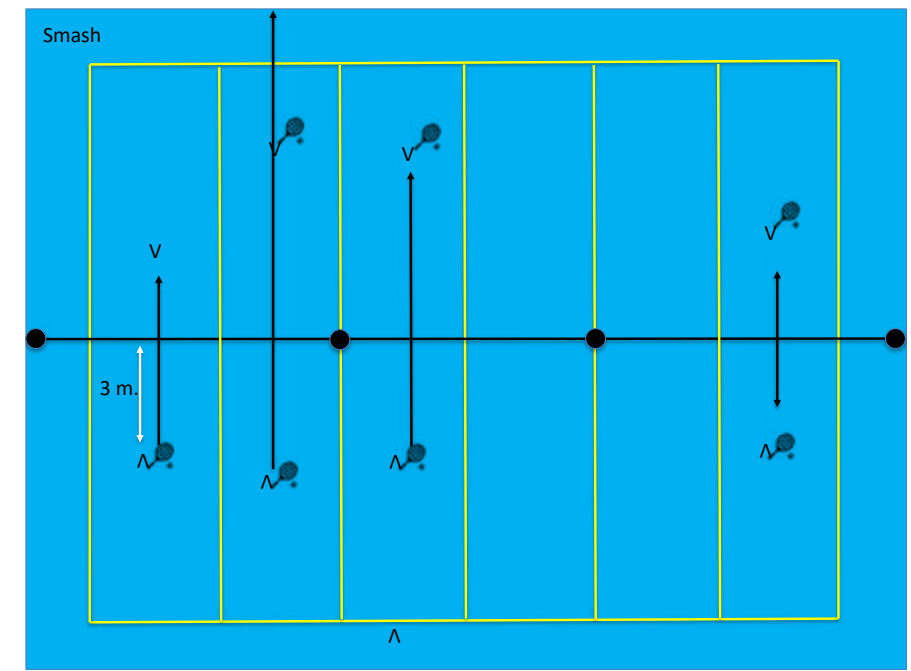
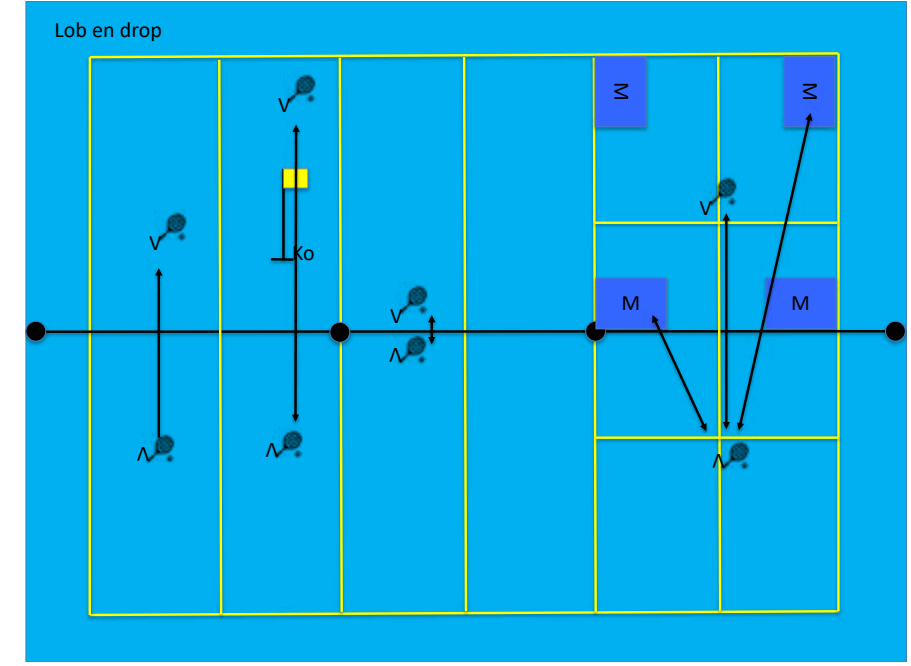
b Idem, hard de achtermuur kunnen raken, voetenstand is in een klokstand: '5 over 3' (schouder wijst naar het net).

c Idem, hard naar de grond slaan, raakpunt is schuin voor je.

d Idem, gericht hard naar de grond kunnen slaan, zowel links als rechts.

e Ook met sprong kunnen smashes.

Scan of klik op de QR-code naar smash

Prestatie beoordelen

Probeer een hoog aangespeelde shuttle terug te smashes

- 6 = shuttle kunnen raken
- 7 = shuttle hard raken, tegen de achtermuur kunnen slaan
- 8 = shuttle hard over het net in het veld kunnen slaan (nethoogte 1.55 m)
- 9 = shuttle hard gericht over het net in het veld kunnen slaan
- 10 = idem maar dan met de backhand smashes ●

Bronnen

Scan of klik op de QR-code naar de bronnen

Contact
guuskleinlankhorst@gmail.com
Kernwoorden
methodiek spel, badminton

de shuttle voor jezelf hoog op en 'serveer' met een clear de shuttle over het net. De schouder wijst naar het net. Of speel verschillende keren tegen de muur (hard slaan) met een clear (eenvoudiger als partner de shuttle aangooit). Speel niet met de 'mattekloppers-greep'.

d De medespeler slaat op en de ander geeft een return met de clear. Houd daarna de shuttle in het spel met de clear van baseline naar baseline (verre hoge slagen).

e Speel de shuttle met een clear gericht in een zone (achter de zijlijn

van het volleybalveld als je in de breedte van de zaal speelt).

Scan of klik op de QR-code naar clear

Prestatie beoordelen

Speel een aangespeelde shuttle van iemand die op jouw helft staat zover mogelijk naar voren in een vak.

Eindvakspelen; de keuze is reuze

Bewegen samen regelen

Eindvakspelen zijn doelspelen waarbij de bal in een eindvak moet worden gebracht, overspelend (frisbee) of ook lopend (american football, rugby). Deze spelen zijn in allerlei combinaties te spelen. Het idee blijft hetzelfde; samenspelend terreinwinst maken en in het eindvak van de tegenstander proberen te komen. Daarbij kunnen verschillende keuzes gemaakt worden in spelmateriaal (frisbee, handbal, korfbal, American football, rugbybal) en wijze van samenspelen: beschermd balbezit, wel/niet lopen met de bal, afstoppen door tikken of pakken van een flag. Samen met leerlingen keuzes maken kan leiden tot een spel op maat. Een voorbeeld van bewegen (samen) regelen en komen tot een eigen spel. We gaan hierbij uit van spelen buiten op het veld op circa een kwart tot een half voetbalveld. | Maarten Massink

Doelspelen

Frisbee, American football en rugby behoren tot de doelspelen. Bij de doelspelen gaat het erom, aanvullend samenspelend met medespelers in balbezit te komen en te blijven, een aanval op te bouwen door terreinwinst te maken en in scoringspositie te komen en te scoren. Het scoren gebeurt door de bal in het eindvak te brengen (passend zoals bij frisbee) of lopend over een lijn zoals met American football en rugby. De verdedigers proberen dit te voorkomen en de bal te onderscheppen/in balbezit te komen en een aanval op te bouwen.

Qua spelregels zijn de spelen zo te combineren dat er een eigen spel ontstaat. Bijvoorbeeld het spel tikfrisbee dat ontstaat wanneer je met frisbee wel mag lopen tot je getikt wordt en dan moet afspelen. Of American football waarbij je de bal mag gooien maar niet mag lopen met de bal. Of rugby waarbij je mag lopen met de bal en ook vooruit passen, maar alleen

met een tweehandige (rugby) pass. Wat is hierin een leuke opbouw waarbij leerlingen kennismaken met verschillende materialen en manieren van spelen om daarna het (eindvak)spel van hun keuze te spelen? De opbouw van samenspelen naar samenspelend in balbezit blijven, naar samenspelend terreinwinst maken en samenspelend scoren.

Samenspelen

Qua organisatie kun je drie velden maken van 15 m x 30 m. Daarmee is een ruimte gemaakt voor drie speelgroepen van acht leerlingen. In een speelveld (15 m x 15 m) beginnen we met rondspelen van de bal in een groep van vier. Daarbij kan gekozen worden voor spelen met verschillende spelmateriaal. Hierbij kan eerst geëfend worden op de wijze van spelen van de frisbee, handbal of korfbal, rugbybal of American football:

- Bij frisbee ligt het accent op de eenvoudigste worp, met backhand, en het vangen van de frisbee met twee

handen (pannenkoek; één hand onder één hand boven) en eventueel met één hand.

- Bij handbal ligt het accent op tweehandig vangen en éénhandig passen.
- Bij korfbal ligt het accent op tweehandig vangen en snel tweehandig doorspelen of éénhandig over grotere afstand.
- Bij rugby ligt het accent op tweehandig passen met de 'pendule worp'; bal aan twee kanten tweehandig vastpakken en met een onderhandse slingerworp doorspelen zodat de bal niet tuimelt, maar stil blijft in de lucht.
- Bij American football ligt het accent op de bal met éénhandige bovenhandse worp over langere afstand gooien. Hierbij de grip op 'de veter' goed laten zien en proberen de bal rotatie mee te geven zodat de bal om z'n lengteas spint.

Scan of klik op de QR-code naar frisbee werpen met vijf frisbeetips

Scan of klik op de QR-code naar the perfect spiral

Bij het rondspelen van de bal in een viertal kan de wijze van spelen ontdekt worden of (aan elkaar) uitgelegd worden. De uitdaging kan erin liggen eerst de bal rond te spelen zonder dat hij op de grond komt, dan de bal sneller door te spelen (korfbal, handbal, rugby) of door de afstanden te vergroten (American football, frisbee).

De volgende uitdaging is de bal rond te spelen met een lummel (3:1), waarbij van lummel gewisseld wordt zodra de bal op de grond valt, of de bal onderschept wordt door de lummel of als de lummel de balbezitter kan tikken. Het wisselen kan gebeuren in een vaste volgorde of door degene die de fout maakt. Hierbij de tip geven het

hele speelveld (15 m x 15 m) te gebruiken en vrij te lopen.

Samenspelend in balbezit blijven

We spelen vier tegen vier tienbal: je scoort als je team de bal tien keer samenspeelt zonder dat de bal op de grond valt, of in de lucht onderschept

wordt door de tegenpartij. Is dit te moeilijk dan kun je afspreken dat je kunt scoren na vijf keer goed spelen van de bal. Je hebt beschermd balbezit; de tegenstander mag de bal niet afpakken en niet te dichtbij staan (armlengte) zodat er ruimte is om de bal te spelen. Eén verdediger mag voor de balbezitter staan. Eerst spelen we in het vak van 15 m x 15 m. Wijs op ruimte gebruik. Gaat dat goed dan het speelveld verruimen naar 30 m x 15 m.

Ook hier is het spelen met verschillend spelmateriaal een interessant leermoment. De frisbee kan over grotere afstand gespeeld worden door sommigen dan de rugbybal. Ook hier

kun je de verschillende manieren van spelen met verschillend spelmateriaal laten ervaren. Een handbal, frisbee of American football kunnen waarschijnlijk verder (éénhandig) gegooid worden dan de rugbybal of korfbal (tweehandig). Bij een korfbal en een rugbybal kun je het accent leggen op snel (tweehandig) doorspelen in een kleinere ruimte. Bij frisbee, handbal en American football kun je wijzen op ruimte maken door de bal over grotere afstand te spelen.

Samenspelend passeren

We spelen vier tegen vier eindvakbal op een veld van 15 m x 30 m. Achter de achterlijn is een vak gemaakt van vijf

meter diep. De bal moet samenspelend naar een medespeler gegooid worden vanuit het speelveld naar een speler in het achtervak. Als de bal daar wordt gevangen scoort je team een punt. Het spel krijgt nu, in vergelijking tot tienbal, richting. Je moet samenspelend naar de overkant zien te komen. Er ontstaat diepte in het spel. En ook hier is het interessant de verschillende spelmateriaal en de verschillende speelwijzen te laten ervaren. Het is eigenlijk het spel ultimate frisbee. Dit kan ook gespeeld worden met een American football, rugbybal, handbal of korfbal. Daarbij kun je de wijze van spelen voorschrijven of vrijlaten. Door af te spreken dat je bijvoorbeeld met

de rugbybal alleen met de onderhands rugbyworp mag samenspelen en scoren schrijf je het voor. Maar je kunt dit ook vrij laten.

Samenspelend en individueel spelend passeren

De wijze van terreinwinst maken kun je verder specialiseren met American football en rugby. Er kan terreinwinst gemaakt worden door te lopen met de bal. De looper met de bal moet dan afgestopt worden door hem te tikken. Als je getikt wordt als balbezitter moet je de bal overspelen. Je kunt nu ook scoren als je met de bal in handen over de achterlijn van de tegenstander in het eindvak loopt. Als een team tijdens het samenspelen de bal op de grond laat vallen gaat de bal naar de tegenstander. Dat team begint met een pass. Als het dicht op de achterlijn is moet de bal tien meter voor de achterlijn genomen worden zodat er nog ruimte is voor de verdediging. Bij een onderschepping van een pass in de lucht door de verdediging, mag de aanval meteen overgenomen worden en naar het eindvak worden lopen. Ook dit spel kun je met verschillende speelvoorwerpen spelen. Leerlingen kunnen ontdekken dat de American football zich goed leent voor een lange pass in de diepte die in de loop gevangen moet worden.

Specialisaties en varianten

American football variant met vangen in de loop

Dit geeft aanleiding voor een oefening gericht op de American football variant waarbij een viertal in twee tweetallen tegenover elkaar staan. Eén tweetal heeft de bal. Van dit tweetal gaat de looper zonder bal lopen naar het andere tweetal. De balbezitter gooit op de looper die probeert de bal in de loop te vangen. Hij loopt na de vangst door en geeft de bal aan het tweetal aan de overkant. Die doen hetzelfde; één loopt, de ander speelt de bal in de loop aan. Deze vorm van 'rijtje lopen' heeft de uitdaging te leren de bal in de loop te vangen. Begin met rustig lopen (wandelen) en als het gooien en vangen goed gaat kun je het tempo verhogen

en de afstand tussen de tweetallen vergroten. Maar begin dichtbij, circa vijftien meter tussen de tweetallen zodat de werpafstand circa tien meter is.

De American football variant kan worden uitgebreid door het veld te vergroten (40 m x 20 m) en in vakken te verdeelen met (5 yard) lijnen, om de vijf meter. Iedere speelhelftlengte verdeel je in vier vakken van vijf meter per speelhelft. Een partij begint vanaf de eerste yard lijn met een pass op de spelverdeler (spelverdeler is de quarterback). Deze passt de bal terug op een van zijn medespelers. Dit kan met een korte pass waarna de speler gaat rennen met de bal (running play) tot hij getikt wordt door de tegenstander. Of de quarterback geeft een lange pass op een rennende speler (passing play) die de bal vangt en verder loopt tot hij getikt wordt. Als een speler getikt wordt gaat daar het spel verder met de partij die begonnen is met balbezit. Ze zijn een stukje opgeschoven en krijgen een tweede poging. Ze beginnen weer met een pass op de quarterback die een pass geeft. Valt de bal op de grond dan gaat de bal terug naar waar hij het laatste gegooid is. Een team krijgt vier pogingen om de middenlijn te halen. Lukt dat dan krijgen ze weer vier pogingen om de eindlijn te halen. Zijn de vier pogingen voorbij dan mag de tegenstander het proberen vanaf de achterlijn.

Het spel kan verder uitgebreid worden met grotere teams (5:5, 6:6, 7:7). Het tikken kan vervangen worden door het spelen met flags met klittenband of lintjes in de broekband die gepakt moeten worden om de rennende balbezitter af te stoppen. Als dit lukt moet eerst het lintje worden teruggegeven en dan wordt het spel hervat. Het starten van het spel kan nog iets worden uitgebreid door de eerste bal achterwaarts door de starter (center) door zijn eigen benen te laten spelen naar de quarterback die achter de center staat. De quarterback speelt de bal kort opzij of geeft een lange pass op een 'runner'.

Rugbyvariant met achterwaarts passen

Er kan ook een rugbyvariant gespeeld worden. Daarbij worden eisen gesteld aan het samenspelen: de bal mag

alleen achterwaarts gespeeld worden. Vandaar de onderhandse pass (gestrekte armen) met twee handen. Je kunt alleen terreinwinst maken door met de bal naar voren te lopen. Dit is in het begin een vreemde gewaarwording voor leerlingen; als je alleen maar overspeelt en niet of te weinig loopt met de bal eindig je bij je eigen achterlijn. Dus met de rugbyvariant is het lopen met de bal de enige manier om terreinwinst te maken. Het vrijlopen kan ook alleen achter de balbezitter. Sta je voor de balbezitter dan sta je 'buitenspel'.

Het achterwaarts passen kun je oefenen door eerst met een viertal de bal weer rond te spelen. Je gaat met z'n vieren dicht bij elkaar staan (5 m tussenafstand) in de vorm van een vierkant. Je staat met ruggen naar elkaar toegekeerd. Als je de bal nu rondspeelt, moet je achterwaarts passen. Aanwijzing: kijk de bal na over je schouder.

Vervolgens kun je het vooruitlopen en achterwaarts passen oefenen door met een viertal vanaf je eigen achterlijn al passend proberen het veld over te steken. Je mag met bal naar voren lopen en dan naar achteren passen. Als de bal op de grond valt moet je met je viertal opnieuw beginnen. Het wordt uitdagender door een verdediger in het veld te zetten die de bal mag onderscheppen of de balbezitter mag tikken.

Als het naar achteren spelen begrepen wordt kunnen we weer partijspele, vier tegen vier. Als je naar voren loopt en getikt wordt moet je de bal afspele naar achteren. Het tikken kan ook vervangen worden door het spelen met flags of lintjes in de broekband. Word je flag of lintje gepakt als balbezitter dan krijg je eerst je lintje terug en pas dan kun je naar achteren overspele. Probeer samenspelend en naar voren lopend met bal de eindlijn te halen met een run over de eindlijn of een pass op een medespeler in het eindvak.

Je kunt het spel laten beginnen met een kick vanaf je achterlijn. Waar de tegenstander de bal pakt beginnen zij de aanval. Gaat de bal uit dan begin je waar de bal over de zijlijn is gegaan. Het veld en aantal spelers kun je

vergroten, zodat er meer ruimtebeleving ontstaat.

Frisbee variant op double disc court

Het is een leuke uitdaging het frisbee werpen op afstand te oefenen en te spelen in een variant op *double disc court*. Dit is geen eindvakspel of doel-spel omdat er individueel of samen-spelend geen terreinwinst wordt gemaakt. Het is wel een leuk spel om het werpen met de frisbee te oefenen.

Scan of klik op de QR-code naar uitleg van *double disc court*

Een vereenvoudigde variant is twee tegen twee te spelen met één frisbee. Het speelveld is eerst klein. Er zijn drie vierkanten van 8 m x 8 m aan elkaar

vast. Het middelste vierkant is neutrale zone. Ieder tweetal verdedigt een vierkant van 8 m x 8 m. Probeer de frisbee over het neutrale (middelste) vak te gooien in het vak van de tegenstander. De spelregels zijn verder zoals bij volleybal; naast het vak gooien is een punt voor de tegenstander. Gooi je de frisbee in het vak van je tegenstander op de grond dan scoor je een punt. Speel je op meerdere veldjes naast elkaar, bijvoorbeeld klassikaal op zes veldjes twee tegen twee, dan kun je het uitdagend maken met een move up en move down systeem.

Tot slot

In dit artikel heb ik willen laten zien dat er in de eindvakspelen veel te combineren en te variëren valt. Het is aan de klas of binnen de klas aan een speलगroep, om te bepalen welke variant zij het leukst vinden om te spelen. Daarbij is het belangrijk met verschillende spelmaterialen en de bijbehorende werpmogelijkheden kennis te maken. Daarna maakt de groep een keuze. Sommigen vinden het leuk te spelen met beschermd balbezit met frisbee. Maar dit spel kan ook prima gespeeld worden met een American football of een rugbybal. American football spelen met een frisbee geeft ook verrassende speelmogelijkheden. De keuze is reuze. De gemeenschappelijkheid zit in het 'landjeveroveren' en samen-spelend proberen in het eindvak van de tegenstander te komen. ●

Contact
m.massink1@upcmail.nl

Foto's
Anita Riemersma

Kernwoorden
eindvakspel, bewegen samen regelen

Samen bewegen regelen in de praktijk 2

Regeltaak herstellen bij pilonmikspel'

Het boek 'Samen bewegen regelen' (SBR) is uit. In magazine LO 9 (2023) is hierover een recensie en een artikel (assisteren als coach bij dansje maken) verschenen. In het boek wordt uitvoerig beschreven hoe we leerlingen in het primair onderwijs regeltaken kunnen laten uitvoeren en ontwikkelen. Het is een belangrijke aanvulling op het Basisdocument bewegingsonderwijs waar al reguleringsdoelen worden beschreven. In het bewegingsonderwijs wordt uitgegaan van drie doeldomeinen; Bewegen verbeteren, Bewegen waarderen en Bewegen regelen. In SBR wordt het doeldomein Bewegen regelen verder systematisch uitgewerkt. In een artikelenserie willen we hier in dit magazine aandacht aan schenken. In een vorig artikel (LO 9, 2023) hebben we het voorbeeld laten zien van de regelrol coachen binnen het regelthema 'assisteren', met als bewegingsactiviteit B&M. In dit artikel volgt het voorbeeld van de regeltaak 'herstellen' bij het pilonmikspel. | Redactie

Reguleringsuitdaging

In het boek Samen bewegen regelen wordt aandacht gevraagd voor de volgende reguleringsuitdaging: de reguleringsuitdaging is dat leerlingen in verschillende contexten leren om de toenemende beweegdiversiteit op een sociaal rechtvaardige wijze te organiseren als groep.

Thema's, taken en rollen

Binnen SBR worden drie regelthema's onderscheiden. De thema's zijn gebaseerd op de regelrollen en regeltaken die leerlingen in de les kunnen vervullen en ontwikkelen (zie tabel). Leerlingen leren:

- arrangeren; op- en afbouwen, herstellen en aanpassen van de situatie;
- assisteren; verzorgen, beveiligen en coachen van elkaar;
- afspreken; vertellen van regels, controleren van afspraken, overleggen voor verbeteringen

In dit artikel laten we een voorbeeld zien uit het boek van het regelthema arrangeren. Voor leren arrangeren wordt de volgende uitdaging omschreven: het

Doeldomein	Regelthema	Reguleringsuitdaging	Regeltaak	Regelrol	Regelknoppen
Samen bewegen regelen	Arrangeren	Bouwen van beweg-contexten om op een zorg-zame wijze beweegdiversiteit mogelijk te maken.	Op- en afbouwen	Bouwer	Bouwknoppen: - Welk bouw materiaal? - Welke bouw instructie?
			Herstellen	Hersteller	Herstellknoppen: - Wanneer herstelactie? - Welk draaisysteem?
			Aanpassen	Architect	Aanpassknoppen: - Voor wie? - Welke ontwerp ruimte?
	Assisteren	Functioneren als assistent om anderen te ondersteunen.	Verzorgen	Verzorger	Verzorgknoppen: - Welke fysieke zorg? - Welke mentale zorg?
			Beveiligen	Beveiliging	Beveiligingsknoppen: - Welke fysieke ondersteuning? - Welke fysieke hulpverlening?
			Coachen	Coach	Coachknoppen: - Welke leerhulp? - Wat is de strekking van de leerhulp?
	Afspreken	Bespreken van regels om elkaar gelijkwaardige kansen te geven om samen te bewegen.	Vertellen	Teamleider	Vertelknoppen: - Hoeveel regels? - Welke partij/functieverdeling?
			Controleren	Scheidsrechter	Controleerknoppen: - Welke maatregel? - Welke regeloverbrenging?
			Overleggen	Burgermeester	Overlegknoppen: - Wanneer overleggen? - Welk belang?

arrangeren van beweegcontexten om op een zorgzame wijze beweegdiversiteit mogelijk te maken.

Dat kan aan het begin en eind van de les bij het klaarzetten en opruimen van de materialen. Leerlingen leren goed omgaan met de materialen. Welk materiaal voor welke activiteit en de wijze van verplaatsen en klaarleggen/opruimen krijgt hier de aandacht. In de wijze van instructie kan gevarieerd worden (regelknop, zie vorige artikel). Dit kan bijvoorbeeld mondeling, met video of kaart of met foto. Dat kan tijdens de les wanneer het arrangement weer hersteld moet worden, of aangepast moet worden aan het niveau of interesse van de leerlingen.

Het mogelijk maken van beweegdiversiteit komt tot uiting in de variatie van opstellingen en het herstellen en aanpassen daarvan. In het voorbeeld van herstellen betekent het dat leerlingen leren het arrangement na verloop van

tijd weer te herstellen. Het arrangement kan eventueel iets makkelijker of moeilijker worden gemaakt (differentiëren) qua herstellen. Zie het voorbeeld van het pilonmikspel. Er komen meer factoren bij die een rol spelen bij herstellen.

Scan of klik op de QR-code naar de regeltaak Herstellen in onderbouw, middenbouw en bovenbouw po

Regelknoppen

In het boek worden de regelknoppen aangegeven. Dit zijn maatregelen waarmee je de situatie qua samen bewegen regelen voor leerlingen makkelijker of moeilijker kunt maken. In dit artikel is het voorbeeld opgenomen hoe de regeltaak 'herstellen' is uitgewerkt. Dat gaat

in dit voorbeeld aan de hand van het pilonmikspel. Hier zie je hoe het wordt opgebouwd vanaf de onderbouw naar de middenbouw en de bovenbouw van het po. De taak van regelaar wordt op deze manier steeds een beetje uitgebreid.

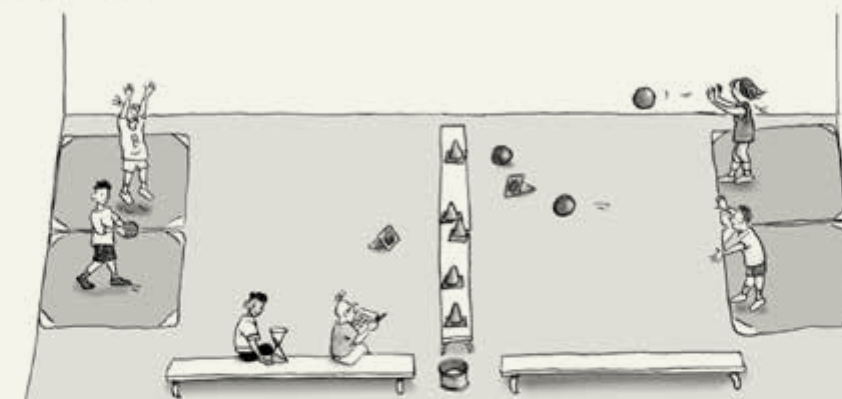
In de onderbouw speelt de regelaar mee. Hij geeft het begin- en eindsignaal, geeft opdrachten om ballen op te halen en pilonnen terug te zetten en geeft aan hoe en wanneer door te draaien.

In de middenbouw wordt er een wedstrijd gespeeld en is er een functieverdeling. Er zijn spelers en balbezorgers. Ook hier moet na het einde van het spel de situatie hersteld worden. Bovendien moet er geteld worden en ontstaat er een wedstrijdbelang (in onderbouw nog niet). Er is een doordraaisysteem met functiewissel.

Regelthema Arrangeren

Regeltaak Herstellen

Pilonmikspel met vaste teams en differentiatie → Bovenbouw

STARTVOORWAARDEN

Leerlingen zijn bekend met het regelen van pilonmikwedstrijd van de middenbouw.

ARRANGEMENT

- 6 kinderen: 3 teams van 2 spelers.
- 2 teams spelen tegen elkaar.
- 1 team is wachtteam.
- Speelveld: ¼ gymzaal; 12 bij 4 meter.
- 3 muren en banken als afbakening.
- 1 bank in het midden van het veld.
- 7 kleine pilonnen als mikdoelen op de bank: afstand 40 cm.
- 4 matjes als mikplekken, op 5 meter.
- 4 kleine handbal-foamballen.
- 1 korf als verzamelplek voor ballen.
- Stopwatch; met drie minuten speeltijd.
- Puntentellijst en pen.
- Regelaars: wachtteam als 1 teller en 1 Hersteller.

ACTIVITEITSOPDRACHT

Speler: probeert met de bal vanaf de matten de pilonnen van de bank af te gooien.

Regels

Startregels:

- spelers maken drie gelijkwaardige teams;
- 2 teams stellen zich op en pakken de ballen;
- scheids geeft startsein, zet stopwatch aan.

Regels speler:

- blijft op je eigen mat staan als je de bal gooit;
- als je één keer scoort, dan met één voet achter de mat, als je twee keer scoort, met twee voeten achter de mat verder spleen;
- mag van de mat af om een bal op eigen helft te pakken.

Einde activiteit:

- als alle pilonnen van de bank af zijn of de drie minuten voorbij;
- winnend team wisselt met wachtend team;
- als alle teams tegen elkaar gespeeld hebben, punten tellen wie de eindoverwinnaar is.

Regel teller:

- telt omgegooide pionnen en noteert punten.

Regel Hersteller:

- zet alle pilonnen op de bank terug.

Regeltaak Herstellen • Regelrol Hersteller

Regelknoppen Pilonmikspel (bb)

HERSTELKNOP: WANNEER HERSTELACTIE?

Het terugleggen van de ballen bij einde spel

Als dit spel vaak genoeg gespeeld is en de spelers de regels hebben eigengemaakt, zal het terugbrengen van de ballen geen item meer hoeven te zijn. Misschien kunnen leerlingen accepteren dat één speler toch met de bal blijft spelen terwijl de anderen alles goed regelen.

Het noteren van de uitslag

De scheidsrechters tellen de pilonnen en noteren de uitslag op de lijst. Dit noteren kan op allerlei manieren, met stoepkrijt op de grond, op een iPad, met het uitdelen van wasknijpers of door het bouwen van een blokken toren.

Het aanpassen van de mikafstand

De regel dat een speler die raak gooit daarna een positie naar achteren moet, zorgt er niet alleen voor dat de goede speler beter leert mikken, maar ook dat de zwakke mikker meer kans krijgt om ook een keer raak te gooien. Deze regel kan ook toegepast worden aan het begin van het spel als de spelers van oordeel zijn dat een bepaald team te sterk is of dat een bepaald team vooraf de uitdaging aan durft om van een grotere afstand de wedstrijd te spelen.

HERSTELKNOP: WELK DOORDRAAISYSTEEM?

Andere partijen samenstellen

Als alle teams tegen elkaar gespeeld hebben, herstellen ze de teamsamenstelling door nieuwe teams te maken. Bijvoorbeeld: het verliezende team mag als eerste een nieuwe medespeler kiezen.

AANVULLENDE REGELKNOPPEN

Het controleren van regelovertradingen

Deze scheidsfunctie wordt door het niet-spelende team uitgevoerd en is belangrijk om een eerlijke wedstrijd te spelen. De scheids moet controleren of de spelers in de goede positie staan; op één been achter of helemaal achter de mat. De regelknoppen voor de scheids worden bij het regelthema Afspreken besproken. Bijvoorbeeld: Welke sanctie bij een regelovertrading?

hersteller

klap de flap,
daar staat alles
op een rijtje.

Oei, al die
regeltermen?

In de bovenbouw komen er taken bij als het maken van teams, bijhouden van tijd en stand en deze noteren. Bovendien wordt de gooiafstand aangepast aan het speelniveau. Bij meer succes wordt de gooiafstand vergroot. Leerlingen kiezen zelf een doordraaisysteem. De scheidsrechter let op juiste gooiafstand. Er worden sancties afgesproken bij overtreding.

In deze opbouw is te zien hoe de regelcomplexiteit opgebouwd wordt en aan welke regelknoppen er gedraaid kan worden.

Het regelthema 'arrangeren' met als voorbeeld de regeltaak 'herstellen' laat zien hoe leerlingen systematisch kunnen wennen aan de rol van hersteller. In dit geval betekent het dat leerlingen de pilonnen en de ballen na afloop weer naar de plaats brengen en de werpafstand per persoon regelen. Ook leren ze een doordraaisysteem te hanteren. In de opbouw wordt gewerkt van miksituatie naar een wedstrijdssituatie van het mikspel met een wedstrijdbelang.

Tot slot

Dit voorbeeld laat zien hoe Samen bewegen regelen systematisch opgebouwd kan worden. Het boek is niet alleen bedoeld een ontwikkeling in gang te zetten bij leerlingen wat betreft samen bewegen regelen. Ook van docenten wordt er gevraagd een proces in te gaan. In een volgend artikel bespreken we een voorbeeld uit het regelthema Afspreken. ●

Bron

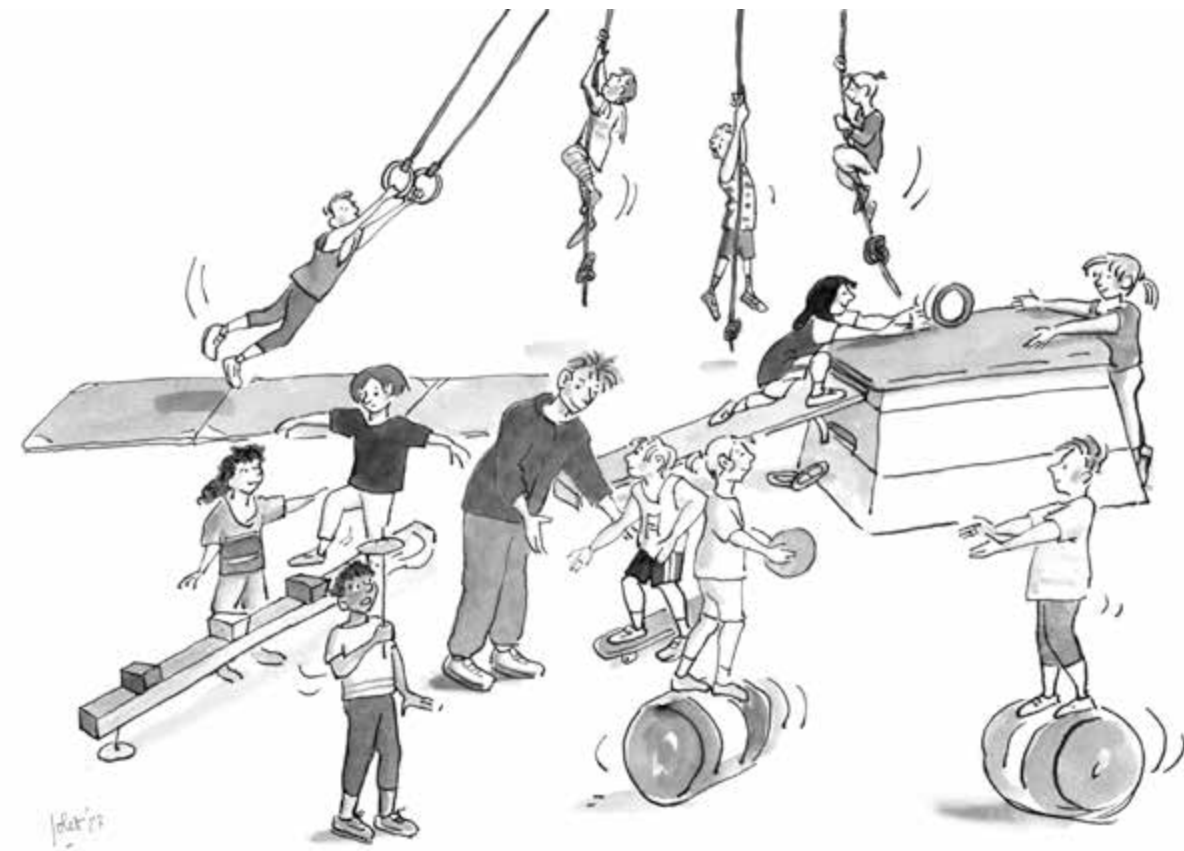
Hazelebach, C. e.a. (2023). *Samen bewegen regelen*. Arko Sport en Jan Luiting Fonds

Contact

ca.hazelebach@planet.nl

Kernwoorden

samen bewegen regelen, coachrol

Thuis in de gymzaal

De gymzaal was jarenlang mijn thuis van acht uur 's morgens tot vier uur 's middags. De dag begon met het aanzetten van de verwarming, omkleden in het docentkamertje, geluidsinstallatie aan met een lekker muziekje. Mijn evaluatiemap bekijken om te kiezen wat vandaag aan bod mocht komen. De gymzaal opbouwen en dan kwamen de kids. Elke 45 minuten een klein feestje en een kopje koffie. De kids gingen zonder gezeur gemengd douchen. Na vier lessen even bijkletsen met mijn collega's en daarna de laatste drie lessen zo aanpassen dat het ook voor mij uitdagend bleef. Aan het einde van de dag noteren wat van de voorbereiding terecht was

gekomen en dan rustig met een muziekje de zaal opruimen. Toen de gymzaal afgebroken werd kreeg ik als herinnering aan dit thuis de oude sleutels.

Een thuis omdat de kinderen zich daar vertrouwd voelden en ik gelukkig was. Is de traditionele gymzaal vergane glorie of een veilige ontmoetingsplek? ●

Kum van Ree

Tekening

Jolet Leehouts

Oneigenlijk gebruik van sportmateriaal, hoe erg is dat?

Binnen een les bewegingsonderwijs is het arrangement dienend aan het leerdoel. Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de variatie in motorische vaardigheden van leerlingen of om extra uitdaging te bieden, worden sportmaterialen nog wel eens ingezet op een manier waarvoor deze niet ontwikkeld zijn. Mag dat, wat kan er misgaan en waar ligt de verantwoordelijkheid als er iets misgaat? | Mark Deckers, Ruud Plas en Erik Spiegelberg

Wat is oneigenlijk gebruik

Van oneigenlijk gebruik is sprake als sportinventaris ingezet wordt op een manier waarvoor deze niet bedoeld en/of ontwikkeld is. Dat staat los van het feit of het ervoor gebruikt kan worden. Een paar voorbeelden:

- een rechtop staande mat is geschikt voor het opvangen van pijlen, maar is daarvoor niet ontwikkeld;
- lussen aan een mat hebben als functie om de mat te verplaatsen, ze zijn niet bedoeld én niet geschikt om de mat omhoog te houden om een saltospringer veilig

te laten landen;

- een lange mat is bedoeld om vlak op de vloer te gebruiken en niet als 'junglebrug' hangend in touwen.

Oorzaken van oneigenlijk gebruik

Er zijn meerdere oorzaken voor oneigenlijk gebruik van sportinventaris. Soms geboren uit noodzaak, maar vaak voortkomend uit creatief gebruik.

Verouderde sportinventaris

Als de sportinventaris onvoldoende aansluit op de arrangementen die

een (vak)leerkracht nodig heeft voor een gevarieerde les, dan is dat aanleiding voor creatief gebruik. Een aantal banken aan een springkast hangen om een schuin landingsvlak te creëren is een mooi voorbeeld. Als de banken op het leerdek gezet worden of hangen aan lagere kastdelen zonder dek, dan leidt dat tot extra slijtage aan de kast, het dek en/of de mat.

Te weinig budget

Het vaksectiebudget blijft achter bij de ontwikkelingen binnen het vak. Steeds meer vaksecties kiezen ervoor om urban sports te vertalen naar lesactiviteiten in de binnensport accommodatie. Van biketrial tot freerunning en van skateboards tot crossfit. Als budget ontbreekt voor materialen als sportcubes, gymblokken en ramps, worden vaak traditionele materialen op een creatieve wijze ingezet om de gewenste arrangementen te realiseren.

Te weinig sportinventaris

Veruit de meeste gymzalen zijn eigendom van gemeenten, zij hebben de formele rol om de sportinventaris in een veilige staat te houden. Als er weinig overleg is tussen de gebruikers en de gemeente kan de inventaris op en top veilig zijn, maar niet voldoende om gymlessen in drie of meer vakken te verzorgen met voldoende differentiatie en variatie. Ook dat vormt een aanleiding tot oneigenlijk gebruik.

Extra uitdagende arrangementen

Alles uit de kast halen om leerlingen te boeien voor een gymles. Het lijkt erop dat leerlingen een steeds kortere spanningsboog hebben en er steeds iets nieuws geboden moet worden om ze actief te krijgen tijdens een gymles. Bij spectaculaire lessituaties neemt de kans op oneigenlijk

Apenkooi

gebruik van sportinventaris toe. Grote schommelende vlakken in touwen zijn spectaculair, maar op de belasting die dat met zich meebrengt zijn de touwen en ophangconstructie niet berekend.

Gevolgen van oneigenlijk gebruik

Wat oneigenlijk gebruik is, is wel helder maar wat de gevolgen zijn van oneigenlijk gebruik is lastiger te duiden. Dit komt omdat niet elke vorm van oneigenlijk gebruik hetzelfde effect heeft. In onderstaande matrix is zichtbaar hoe de risico's toenemen naarmate de onveiligheid en de overbelasting toeneemt. In het vak links onder past de landingsmat die op de kop gelegd wordt en waar leerlingen opspringen en met mat en al door de zaal schuiven. Het vliegend tapijt in klimtouwen en daarop meerdere

leerlingen past in het rode kwadrant rechtsboven.

Onveilige situaties

Oneigenlijk gebruik (zeker herhaald oneigenlijk gebruik) kan materiaal

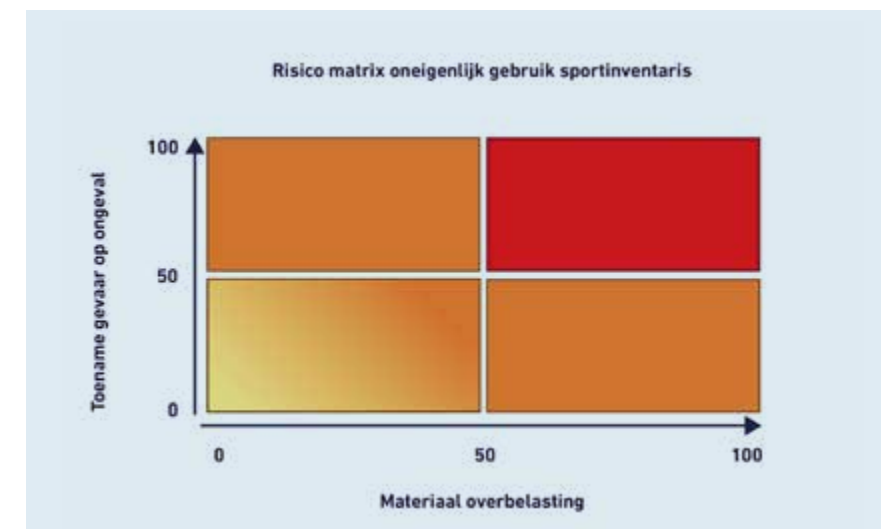
uitputten en/of overbelastingstress opleveren. Dat is niet altijd zichtbaar waardoor materiaal het onverwachts en ongecontroleerd kan begeven. Grootste kans daarop is bij zware- en/of piekbelasting.

Extra onderhoudskosten

Er is geen verbod op oneigenlijk gebruik van sportinventaris, zolang er maar geen onveilige situatie gecreëerd wordt. Als het risico en de overbelasting in de risicomatrix in het kwadrant linksonder blijven, lijkt er niet zoveel aan de hand. Lijkt, want de zwaardere of niet-bedoelde belasting levert al snel extra slijtage op waardoor de kosten voor onderhoud (reparatie en vervanging van onderdelen) toeneemt.

Vervroegd afschrijven

Bij frequent en/of intensief oneigenlijk gebruik wordt de levensduur van

Mat in klimtouwen

Verbogen klimtouwwagen

Vliegend tapijt

de sportinventaris bekort waardoor materialen eerder aan vervanging toe zijn. Dat leidt tot een hogere kostenpost voor vervanging. Als de budgetten niet tijdig verhoogd worden, is er niet tijdig geld beschikbaar voor vervanging. De behoefte om die materialen te blijven gebruiken zal echter niet minder worden, met alle gevolgen van dien.

Wie is verantwoordelijk

De lesgever is altijd verantwoordelijk voor het gebruik van materialen en de wijze waarop een lessituatie wordt ingericht en georganiseerd. Dat geldt voor eigenlijk- én oneigenlijk gebruik van sportinventaris.

Als er een ongeval plaatsvindt in een gymles en er volgt aansprakelijkheidstelling waarbij de lesgever verantwoordelijk gehouden wordt voor het ongeval, dan zal een verzekeringsmaatschappij altijd op zoek gaan

naar de zwakste schakel. Als blijkt dat er tijdens de les op een oneigenlijke wijze materiaal ingezet is, dan zal dat een aanleiding zijn om de aansprakelijkheid te onderbouwen (ook al is dat gebruik ogenschijnlijk geen oorzaak van het ongeval). Het is dan ook altijd belangrijk dat de lesgever kan onderbouwen waarom gekozen is voor een bepaald arrangement, welke veiligheidsmaatregelen genomen en welke lesopdrachten gegeven zijn.

Oplossingen om oneigenlijk gebruik te minimaliseren

Er is een aantal oplossingen om nadelige gevolgen van oneigenlijk gebruik tot een minimum te beperken:

- Als oneigenlijk gebruik voortkomt uit verouderde of niet toereikende inventaris, ga dan het gesprek aan met de zaaleigenaar of degene die verantwoordelijk is voor de

budgettering. De sportinventaris in een gymzaal is voor de lesgever hetzelfde als de draaibank voor de metaalbewerker of het mes voor de slager. Je kunt niet zonder.

- Als het budget ontoereikend is om alle nieuwe ontwikkelingen aan de materiaalkant goed in te vullen, zorg er dan voor dat de activiteiten die je wil doen vastgelegd zijn in het vakwerkplan, dat vormt de onderbouwing. Maak vervolgens een meerjarenplan om de ontbrekende materialen te kunnen aanschaffen. Daarmee geef je de organisatie de mogelijkheid om gefaseerd het budget beschikbaar te stellen.
- Zorg voor vlotte opvolging van mankementen die tijdens een onderhoudsbeurt geconstateerd zijn. Vanaf het moment van constateren, is het de verantwoordelijkheid van de lesgever als deze sportinventaris inzet waaraan een mankement geconstateerd is.
- Verwijder afgekeurd materiaal uit de sportaccommodatie. Vaak gebeurt dat niet omdat een paar extra matjes altijd goed van pas komen. Maar als deze afgekeurd zijn, zijn ze niet meer geschikt voor gebruik wat normaal van matjes verwacht mag worden. Voorkom verwarring of onbedoeld gebruik en verwijder afgekeurde materialen.

Oneigenlijk gebruik is een bewuste keuze van een lesgever. Wees je altijd bewust van het risico dat je ermee gaat.

Hulp nodig?

Heb je hulp nodig om een inventarisatie te maken, handvatten te krijgen voor het opzetten van een meerjarenbegroting, of om inzicht te krijgen in alternatieven voor het oneigenlijke gebruik van materiaal zoals je dat nu toepast, zoek dan contact met één van de inrichters van sportaccommodaties. Ze zijn allemaal goed op de hoogte en helpen je graag verder.

Tips

Onderstaande tips zijn bedoeld om vernieuwing te kunnen borgen en oneigenlijk gebruik te beperken:

- Maak een vakwerkplan en laat deze goedkeuren door directie/MT zodat deze onderdeel wordt van het

schoolplan. Dat vormt de legitimatie voor je lessen.

- Maak een inventaris meerjarenbegroting waarin alle sportinventaris staat, het jaar van aanschaf en het jaar waarin deze vervangen moet worden (op basis van de intensiteit van gebruik). Dit vormt de financiële onderbouwing van je vakwerkplan.
- Verwerk vernieuwing in aanbod in het vakwerkplan en de meerjarenbegroting. Zo blijft alles inhoudelijk en financieel actueel.
- Herijk regelmatig (minimaal eens per drie jaar) het budget voor onderhoud, vervanging sport- en spelmaterialen. Veel vaksecties hebben al jaren hetzelfde vaksectiebudget terwijl materialen duurder worden en toestellen ouder waardoor onderhoudskosten toenemen.
- Weet wie verantwoordelijk is voor de sportinventaris binnen school en/of de gemeente en maak eens een afspraak om te horen hoe de werkwijze is en hoe je met elkaar kunt zorgen voor een up-to-date inrichting van de sportaccommodatie. Een pro-actieve houding en het tijdig in gesprek raken over vernieuwing helpt. ●

Namens de branche van inrichters van sportaccommodaties:
 Bosan – Ruud Plas r.plas@bosan.nl
 Janssen en Fritsen – Mark Deckers
m.deckers@janssen-fritsen.nl
 Nijha – Erik Spiegelenberg
Erik.spiegelenberg@nijha.nl

Foto's
 Janssen en Fritsen, Nijha
Kernwoorden
 oneigenlijk gebruik, veiligheid
 gymles, materiaalgebruik

Het is belangrijk dat de lesgever kan onderbouwen waarom gekozen is voor een bepaald arrangement, welke veiligheidsmaatregelen genomen en welke lesopdrachten gegeven zijn

Toolkit bewegestimulering op het schoolplein

Op dit moment voldoet iets meer dan de helft (56,8%) van de Nederlandse kinderen tussen de vier en elf jaar aan de beweegrichtlijnen. Toch is er ook een grote groep kinderen die hier niet aan voldoet. Daarnaast zitten kinderen veel, gemiddeld ruim zeven uur per dag, waarvan een groot gedeelte op school (CBS & RIVM, 2022). Gelukkig is er steeds meer aandacht voor de dynamische schooldag, waarbij er voldoende afwisseling is tussen zitten en bewegen. Binnen de dynamische schooldag is het schoolplein een van de belangrijkste plekken waar voldoende en veelzijdig bewegen gestimuleerd kan worden. Toch is het niet vanzelfsprekend dat er een breed aanbod aan spel-, sport-, en beweegactiviteiten op het schoolplein aanwezig is en alle kinderen fysiek actief zijn. In dit artikel introduceren we de Toolkit Schoolpleinen. Met deze toolkit breng je de huidige situatie van het beweeggedrag van kinderen op het schoolplein in kaart en krijg je tien concrete tips om beweging te stimuleren. | Eline Geschiere en Hilde Krajenbrink

Schoolplein: gouden kans voor de dynamische schooldag

De meeste uren die kinderen in Nederland fysiek actief zijn besteden zij aan buitenspelen in hun vrije tijd. Direct daarna volgt buitenspelen op het schoolplein tijdens schooltijden (CBS & RIVM, 2022). Het aantal uur dat kinderen gemiddeld wekelijks buitenspelen op school is toegenomen over de afgelopen jaren, van gemiddeld 5,1 uur per week in 2016 naar gemiddeld 6,7 uur per week in 2022 (CBS & RIVM, 2022). Kinderen brengen dus steeds meer tijd door op het schoolplein. Een grote kans om het beweeggedrag van kinderen optimaal te stimuleren tijdens deze uren. Echter laat de kwaliteit van schoolpleinen regelmatig te wensen over als het gaat om het stimuleren van beweeggedrag van kinderen.

Onderzoek van Nijha (2012) toont aan dat er op 52 procent van de schoolpleinen onvoldoende aanbod is voor sport- en spelactiviteiten. Het komt vaak voor dat er te weinig ruimte is, er alleen maar tegels liggen of geen of weinig voorzieningen aanwezig zijn. Daarnaast worden kinderen vaak niet of nauwelijks begeleid tijdens het buitenspelen. Er zijn verschillende maatregelen die genomen kunnen worden om alle kinderen te stimuleren tot voldoende en veelzijdig bewegen. Het spelmateriaal, de rol van de begeleider, de fysieke structuur, de koppeling met de gymles en het aantal kinderen op het plein zijn belangrijke aspecten die veel invloed hebben op het beweeggedrag van kinderen (Van Gelder et al., 2015a, 2015b).

Toolkit Schoolpleinen: aan de slag!

Zoals hierboven genoemd zijn er verschillende aspecten waaraan je als school kunt werken om het

schoolplein bewegestimulerend te maken. Dit vraagt wel inzet van de school, de directie, het beweegteam en de (vak)leerkracht.

Waar moet je beginnen en wat zijn concrete zaken waarmee je aan de slag kunt? Om hierbij te helpen heeft Kenniscentrum Sport & Bewegen, in samenwerking met Mirka Janssen (HvA) en Steven Mauw (PLAYgrounds, Regio College), de Toolkit Schoolpleinen ontwikkeld. De toolkit bestaat uit een kijkkader waarmee je de huidige situatie van het beweeggedrag van kinderen op jouw schoolplein in kaart brengt. Daarnaast krijg je in een tipsheet tien concrete tips om het beweeggedrag van kinderen te stimuleren. Aan de hand van deze tips kan je de eerste stappen zetten naar een beweegstimulerend schoolplein.

Kijkkader

Het kijkkader is een observatie-instrument waarmee je inzicht krijgt in het beweeggedrag van kinderen tijdens de pauze op het schoolplein. Dit kijkkader kan ingevuld worden door zowel vakleerkrachten als groepsleerkrachten.

Tipsheet

Het doel van de tipsheet is om te inspireren, te informeren en om van daaruit een praktische vertaalslag te maken van de observaties naar een plan van aanpak. De tien tips in de tipsheet hebben betrekking op de structurering van het plein, het spelaanbod en de spelbegeleiding en het proces. Hieronder geven wij een beknopt overzicht van

vijf van de tien tips, zoals beschreven in het tipsheet. Voor meer toelichting en de overige tips raden wij aan de tipsheet te downloaden.

Structurering van het plein

- 1 Zorg voor voldoende ruimte op het schoolplein. Twee mogelijkheden om voldoende ruimte te creëren zijn het gebruik van gescheiden pauzetijden of het gebruik van de buitenruimte rondom de school.
- 2 Maak gebruik van zones en/of roosters voor populaire plekken voor een betere verdeling van de ruimte voor alle kinderen.

Het spelaanbod en de spelbegeleiding

- 3 Pas het spel aan als dat nodig is. Op deze manier kunnen alle kinderen op hun eigen niveau deelnemen. Dit kan door aanpassingen in de structuur, het spelmateriaal of de spelregels aan te brengen.
- 4 Koppel de gymles aan het schoolplein door tijdens de gymles spellen te oefenen die kinderen later zelfstandig op het schoolplein kunnen spelen.

Het proces

- 5 Stel een beweegteam samen dat de verantwoordelijkheid draagt voor het sport- en beweegbeleid op school, waaronder de inrichting van het schoolplein en de beweegstimulering op het schoolplein.

Scan of klik op de QR-code naar de Toolkit Schoolpleinen

Conclusie

Er liggen veel kansen op een schoolplein als het gaat om de ontwikkeling van kinderen en het stimuleren van bewegen. Dit vraagt meer dan alleen de deuren opendoen en de kinderen naar buiten laten. Blijf constant en continu werken aan de inrichting, het aanbod en de begeleiding om kinderen op het schoolplein in beweging te houden. Nieuwsgierig naar de rol van het

schoolplein binnen de dynamische schooldag en op zoek naar nog meer concrete handvatten en praktische tips? Kijk dan het webinar 'Het schoolplein: gouden kans voor de dynamische schooldag' uit de Week van de Motoriek terug.

Klik of scan de QR-code naar het webinar

Oproepje: Evaluatie!

Kenniscentrum Sport & Bewegen is voortdurend bezig om de praktische tools die zijn ontwikkeld te evalueren, te monitoren en aan te passen. Maar daar hebben we jou bij nodig! Alleen op deze manier kunnen wij onze producten beter laten aansluiten op de wensen en behoeftes van de gebruiker. Jullie dus!

Dus ben jij aan de slag gegaan met de Toolkit Schoolpleinen bij jou op school en wil jij met ons meedenken over het verbeteren van de Toolkit Schoolpleinen? Neem dan contact op met Eline Geschiere (Specialist beweeggedrag - onderwijs & jeugd): eline.geschiere@kenniscentrumportenbewegen.nl

Bronnen

Scan of klik op de QR-code naar de bronnen

Contact

eline.geschiere@kenniscentrumportenbewegen.nl
Eline Geschiere en Hilde Krajenbrink zijn beiden werkzaam bij Kenniscentrum Sport & Bewegen
Foto's
Kenniscentrum Sport en Bewegen
Kernwoorden
toolkit bewegestimulering schoolpleinen

Het dubbele speellokaal XL

Out of the box bij ruimte tekort

In één van de oudste wijken van Lelystad was er vervangen de nieuwbouw nodig voor twee scholen, de kinderopvang en het buurtcentrum. Ook de twee gymzalen in de wijk waren sterk verouderd en aan vervanging toe. Op basis van de leerling prognose voor deze wijk bleek er een ruimtebehoefte van iets meer dan één gymzaal te zijn. Een volledig nieuwe –tweede- gymzaal bouwen voor één dag bewegingsonderwijs was te kostbaar, waardoor de gemeente in samenwerking met de schoolbesturen en de vakgroep bewegingsonderwijs Lelystad naar andere mogelijkheden heeft gezocht. | OTS – Simone de Vries, Oscar Scipio, Wim van Gelder, Peter Kool en Wiebe Faber

waarbij alle lessen bewegingsonderwijs konden plaatsvinden, de kwaliteit van bewegingsonderwijs geborgd kon worden en de zaalaccommodatie rendabel ingezet kon worden? Was er een win-win te vinden voor alle partijen?

De oplossing is gevonden in de bouw van een (dubbel) speellokaal XL in het nieuwe kind-centrum, waar de twee scholen en de kinderopvang inmiddels gehuisvest zijn. Dit speellokaal XL is zodanig vormgegeven dat er goed bewegingsonderwijs verzorgd kan worden voor de groepen 1 tot en met 4.

Het speellokaal XL heeft meer bouwkundige consequenties dan twee speellokale die aan elkaar vastgeplakt zijn. Er is nagedacht welke aanpassingen er nodig waren om alle leerlijnen mogelijk te maken en voldoende fysieke ruimte te bieden om ook de groepen 3 en 4 van goed bewegingsonderwijs te voorzien. De hoogte en oppervlakte van het speellokaal XL zijn aangepast, zodat er een volwaardige bewegingsonderwijsaccommodatie is ontstaan met een werkvloerafmeting van 179 m² en een hoogte van 4.5 m. Regulier is een speellokaal 3.5 m

hoog en heeft een totaal oppervlak van 96 m² inclusief bergruimte. Het huidige advies uit het handboek huisvesting bewegingsonderwijs speellokaal over oppervlakte is ruimer dan 96 m².

Daarnaast beschikt het speellokaal XL over twee kleedkamers, met toilet en wasbakken. In het speellokaal XL is een scheidingswand opgenomen waardoor de speelzaal ook als twee 'reguliere' speellokale gebruikt kunnen worden. Beide zaaldelen hebben een eigen materiaalberging en de basisinrichting is aangepast om ook alle leerlijnen voor groep 3 en 4 te kunnen aanbieden.

Technische gegevens speellokaal XL

- hoogte: 4.5 m
- breedte: 9.4 m
- lengte: 9.6 m + 9.6 m
- totale oppervlakte: 179 m²
- er is een scheidingswand opgenomen

Berging

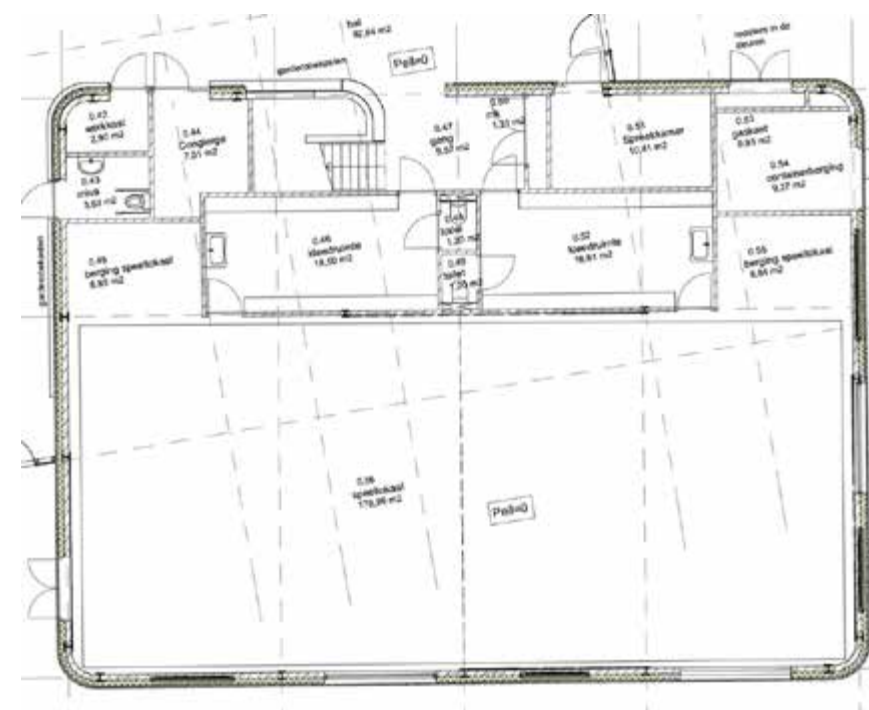
De zaal heeft twee bergingen, voor elk zaaldeel een aparte berging. Met beide een oppervlakte van 8.8 m², waarin een bouwkundige kast is opgenomen.

Kleedkamers

Een speellokaal XL beschikt over twee kleedkamers met in iedere kleedkamer een toilet en wasbakken. Beide kleedkamers hebben een oppervlakte van 18.6 m².

Kosten speellokaal XL

De kosten van een regulier speellokaal voor iedere school waren al begroot in het bouwbudget. De extra bouwkosten van een speellokaal XL zijn: de grotere oppervlakte en

hoogte, grotere bergingen, scheidingswand en twee kleedkamers met toilet. Daarnaast zijn de kosten voor het extra materiaal voor groep 3 en 4 hoger dan het standaard materiaal voor de groepen 1 en 2. Deze extra kosten zijn door de gemeente toegevoegd aan het standaard bouwbudget.

Voor het onderhoud en beheer van het speellokaal XL ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente en wordt deze meegenomen in de reguliere jaarcontrole en afschrijving/vervanging van de materialen. Dit is een financieel voordeel voor de scholen, omdat het onderhoud van een regulier speellokaal normaliter uit de lumpsum bekostigd wordt.

Voordelen speellokaal XL

Het speellokaal XL is geschikt om alle leerlijnen uit het basisdocument (SLO) aan te bieden. De aanpassingen en mogelijkheden qua inrichting

maken dat de lessen bewegingsonderwijs voor de groepen 1 en 2 een rijker aanbod hebben. Vanuit ervaring is gebleken dat de hoogte van 4.5 m en de ruimte (179 m²) goed past bij de groepen 3 en 4. De leerlijn zwaaien komt, ten opzichte van een reguliere gymzaal, optimaal uit de verf. En er is voldoende ruimte om in meerdere groepen te werken, zo komt ook een leerlijn als tikspelen goed tot zijn recht. Bijkomend voordeel is dat de groepen 3 en 4 geen verplaatstijd hebben, omdat het speellokaal XL in de school is gehuisvest. Dit is positief voor de effectieve lestijd. Doordat de groepen 3 en 4 in het speellokaal XL bewegingsonderwijs krijgen is er voldoende ruimte in de nieuwe 1.3 gymzaal om alle groepen 5 tot en met 8 van bewegingsonderwijs te voorzien (zonder een tweede gymzaal te bouwen). Een ander voordeel voor de scholen is dat zij nu beschikken over een extra grote ruimte die multifunctioneel inzetbaar is (denk aan; ouderbijeenkomsten, musical, naschools aanbod et cetera). Voor zowel de scholen, de gemeente als de kinderen is er zo een (goedkopere) win-win situatie ontstaan. ●

Contact

s.devries@stichtingschool.nl
KVLO Ondersteuningsteam subsidie impuls en innovatie (OTS) bestaat uit: Simone de Vries, Oscar Scipio, Wim van Gelder, Peter Kool en Wiebe Faber

Foto's

Anita Riemersma (foto p. 40) en Simone de Vries

Kernwoorden

speellokaal, bouw en inrichting

Bronnen raadplegen

Je bent student en wil wat weten over iets van de lichamelijke opvoeding, bijvoorbeeld hoe het met de bewegingsconcepten achter de naamgevingen van ons vak zit. Wat doe je om aan die kennis te komen?

Bovenstaande is je misschien niet vreemd. Het meest voor de hand liggend is dat je gaat googelen. Typ 'bewegingsconcept' in en je krijgt heel veel hits (ongeveer 31.000 resultaten (0,67 seconden). De eerste verwijzing is die naar de CanonLO. Dit is de site van de KVLO die de geschiedenis van ons vak weergeeft.

Je komt uit op het venster '1953 'Gordijn en het relationeel bewegingsconcept' van de CanonLO-website. Zo zie je dat Carl Gordijn de bedenker is van de naam bewegingsonderwijs en dat daar een hele theorie achter schuilgaat. En van daaruit gaat er een wereld open door het aanklikken van de verschillende gekleurde links. In de komende magazines besteden we aandacht aan zaken die je kennis over ons vak zullen vergroten.

De CanonLO, hoe werkt het?

De CanonLO bestaat uit vensters en biografieën. Op de startpagina kun je kiezen om naar de

vensters of de biografieën te gaan. Je komt dan op een overzichtspagina met bollen waarop alle vensters of alle biografieën staan.

De vensters hebben zowel een chronologische als een thematische ordening. In de vensters zijn belangrijke gebeurtenissen in de geschiedenis van het bewegingsonderwijs in chronologische volgorde geplaatst. Ieder venster is bovendien gericht op een bepaald thema. Daarvan wordt beschreven hoe zich dit onderwerp door de jaren heen heeft ontwikkeld.

In de biografieën wordt aandacht besteed aan personen die een bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van de lichamelijke opvoeding.

Bij de teksten van vensters en biografieën zijn veel illustraties en filmpjes geplaatst. Als je op een illustratie klikt verschijnt er vaak een langer bijschrift met meer informatie.

In de teksten van vensters en biografieën staan groene, rode en blauwe 'links'. Als je op een groene 'link' klikt, verschijnt een pop-up met een korte toelichting op het onderwerp. Met de rode 'links' krijg je een verdieping of achtergrondinformatie in beeld. Dat is meestal een langere tekst waar vaak ook weer illustraties bij staan. De blauwe 'links' staan voor interne of externe links en schakelen naar een andere pagina van de CanonLO of naar een andere website.

Voor wie nog meer wil weten zijn bij de meeste vensters en biografieën literatuurverwijzingen en/of suggesties voor doorstuderen opgenomen. ●

Scan of klik op de QR-code naar CanonLO

Genomineerden verkiezing 'Sportiefste Basisschool van Nederland 2024' bekend!

De genomineerde scholen voor de verkiezing 'Sportiefste Basisschool van Nederland 2024' zijn inmiddels bekend. De scholen die strijden om de titel zijn voorbeeldscholen voor andere scholen op het gebied van het maken van beweegbeleid. Zij hebben een uitstekend aanbod bewegen en sport en beschikken bovendien over een vakleerkracht 2.0. Zij stimuleren hun leerlingen om een actieve en gezonde leefstijl te ontwikkelen. Uiteraard is het aanbod geborgd in het schoolbeleid.

Welke scholen maken dit jaar kans op de titel?

Op 9 april 2024 maken twee scholen kans om de 'Sportiefste Basisschool van Nederland 2024' te worden. Het is de twaalfde keer dat de KVLO en Kenniscentrum Sport en Bewegen deze verkiezing organiseren, deze keer in nauwe samenwerking met Calo Windesheim. Met de verkiezing hoopt de organisatie zoveel mogelijk scholen te inspireren om leerlingen zo veel en zo veelzijdig mogelijk te laten bewegen. Deelnemende scholen zijn vanzelfsprekend in het bezit van het themacertificaat Bewegen en Sport van het Vignet Gezonde School.

De volgende twee basisscholen zijn genomineerd:

- Margarethaschool (Arnhem)
- CBS De Waterhof (Delft)

Het traject tot aan de finale

De jury zal voorafgaand aan de prijsuitreiking op 9 april een bezoek brengen aan de genomineerde scholen. Hier krijgen ze een rondleiding en zullen ze vragen stellen aan de schoolleiding, de vakleerkracht(en) bewegingsonderwijs, groepsleerkrachten en daarnaast ook leerlingen van de school.

Vakleerkracht 2.0

Op de genomineerde scholen neemt bewegen en sporten een belangrijke plaats in. Dit kan vaak niet zonder een gedreven vakleerkracht bewegingsonderwijs. Op de scholen werkt een vakleerkracht die de uitgebreide versie aan het worden is van de moderne vakleerkracht, de zogenaamde vakleerkracht 2.0. Voor deze duizendpoot staan de kwalitatief goede lessen bewegingsonderwijs nog steeds centraal. Deze vakleerkracht biedt

echter, naast het organiseren van sportdagen of een sportclinic, extra beweegactiviteiten aan buiten het standaard takenpakket. Zie voor meer informatie over de vakleerkracht 2.0 dit [artikel](#).

Finale verkiezing 9 april 2024

Op 9 april 2024 strijden de genomineerde scholen om de titel 'Sportiefste Basisschool van Nederland 2024' op de Calo van Hogeschool Windesheim. Alle genomineerde scholen laten een filmpje van hun school zien en de leerlingen verzorgen een podiumpresentatie voor alle aanwezigen. Daarna volgt een sportief programma voor de leerlingen en uiteindelijk de prijsuitreiking. Ook zal er een kennisevent worden georganiseerd voor sport- en beweegprofessionals, collega-scholen, studenten, beleidsambtenaren sport en andere belangstellenden.

Prijzen

De prijzen in de vorm van waardecheques zijn beschikbaar gesteld door de drie grote leveranciers van sport- en spelmaterialen van Nederland: Bosan Sport, Janssen-Fritsen en Nijha. 12 Springs is aangehaakt als sponsor voor de sportdemonstraties.

Is je school niet genomineerd, maar ben je van mening dat jouw school de 'Sportiefste School van Nederland' is? [Hier](#) lees je aanvullende informatie over de verkiezing en meld je school voor de volgende verkiezing aan. Houd onze social media kanalen in de gaten om de verkiezing te volgen.

Meer informatie vind je op www.kvlo.nl/sportiefsteschool.

Nathalie Termorshuizen

projectleider Schoolsport en Evenementen KVLO

RECHT

Werkgever weigert volledig hersteld melding, mag dit?

Het komt in de praktijk nogal eens voor dat een werkgever weigert een werknemer die lange tijd ziek is geweest en zich vervolgens hersteld meldt en zijn werkzaamheden weer volledig hervat, voor 100 procent beter te melden. Soms kiest een werkgever ervoor deze medewerker nog een tijdje voor een klein percentage arbeidsongeschikt te houden. Ook als een werknemer maar voor een klein deel zijn taken niet kan uitvoeren, is hij arbeidsongeschikt op grond van art. 7:629 BW. De loondoorbetalingsverplichting, waartoe de werkgever verplicht is, stopt na 104 weken arbeidsongeschiktheid. Daarnaast is ook het opzegverbod uit art. 7:670 lid 1 BW niet meer geldig na 104 weken arbeidsongeschiktheid als gevolg van ziekte.

Welk belang heeft de werkgever bij het laten doorlopen van de arbeidsongeschiktheid van de werknemer, terwijl deze eigenlijk al zijn werkzaamheden weer zonder medische problemen kan verrichten? Bij een onderbreking van de arbeidsongeschiktheid korter dan vier weken worden de ziekteperiodes samengeteld, zo blijkt uit art. 7:629 lid 10 BW. Wanneer iemand echter hersteld is gemeld, zijn werk gedurende vier weken volledig heeft hervat en vervolgens uitvalt, begint een nieuwe ziekteperiode te lopen en daarmee een nieuwe loondoorbetalingsverplichting van 104 weken voor de werkgever. Sommige werkgevers achten een hersteld melding risicovol en willen in de praktijk eerst even aanzien of deze werknemer daadwerkelijk in staat is zijn werkzaamheden weer volledig op te pakken. Om deze reden houden ze de werknemer soms langer ziek dan feitelijk het geval is. Dit is onacceptabel en in strijd met goed werkgeverschap.

Onlangs is hier door de kantonrechter te Den Haag korte metten mee gemaakt. Het betrof een uitspraak van 6 juni 2023. In deze zaak zit er tussen de volledige herstelmelding door de werkgever en de nieuwe ziekmelding door de werknemer maar een week, terwijl de werknemer op dat moment al meer dan twee maanden voor 99,99% hersteld is gemeld. Afhankelijk van de juiste datum van de hersteld melding is er dus al dan niet een nieuwe loondoorbetalingsverplichtingsperiode voor de werkgever gestart.

Vordering en verweer

De werknemer vordert bij de rechter de werkgever te veroordelen om hem per 8 september 2022 met terugwerkende kracht volledig hersteld te melden op grond van de rapportage van de bedrijfsarts van die datum. De werkgever verweert zich door te stellen dat uit de genoemde rapportage voortvloeit dat er op dat moment nog geen zicht was op duurzame inzetbaarheid van de werknemer. Dit was voor de werkgever aanleiding en rechtvaardiging om de werknemer voor 0,01% arbeidsongeschikt te houden.

Oordeel van de kantonrechter

De kantonrechter stelt dat uit de rapportage van de bedrijfsarts blijkt dat er vanaf 8 september 2022 geen sprake meer was van ziekte (in medische zin). Daarnaast volgt uit diezelfde rapportage van de bedrijfsarts niet dat er daadwerkelijk werkgerelateerde aspecten zijn, die een duurzame inzetbaarheid van de werknemer belemmeren. Op basis van deze overwegingen komt de kantonrechter tot de conclusie dat de werknemer vanaf 8 september 2022 niet meer arbeidsongeschikt was als gevolg van ziekte. Dit betekent dat werkgever geen vrije beleidsruimte had om werknemer niet volledig hersteld te melden. De vordering van werknemer om vanaf 8 september 2022 met terugwerkende kracht volledig hersteld gemeld te worden, wordt dan ook toegewezen.

Conclusie

Wanneer er volgens de bedrijfsarts geen medische beperkingen meer zijn voor een werknemer bij het uitvoeren van zijn werk, is het niet toegestaan een werknemer voor een (klein) percentage arbeidsongeschikt te houden. Dit laatste ter voorkoming van het starten van een nieuwe ziekteperiode – en als gevolg daarvan een nieuwe periode van loondoorbetalingsverplichting. Het oordeel van de bedrijfsarts is hierin dan ook van groot belang. Loop je tegen de situatie aan dat de werkgever weigert je volledig hersteld te melden wanneer je hierom vraagt en weer volledig aan het werk bent, verzoek dan de bedrijfsarts zich hierover duidelijk uit te spreken in zijn rapportage. Ook kun je natuurlijk contact opnemen met de juridische afdeling van de KVLO: juristen@kvlo.nl ●

ONDERWIJS

Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs KVLO

Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs KVLO heeft een digitaal handboek 'Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs' opgesteld. Het handboek is zo opgezet dat het te gebruiken is voor het beoordelen van de kwaliteit van de bestaande bouw, het doorvoeren van levensduur verlengende maatregelen (renovatie) of bij een resultaatgerichte uitvraag voor te realiseren nieuwbouw accommodatie.

In hoofdstuk 2 en 3 staat het wettelijk kader voorziening huisvesting bewegingsonderwijs. Hierin staat onder andere dat de gemeente middelen ontvangt van de Rijksoverheid en verantwoordelijk is voor voldoende en adequate onderwijshuisvesting: de accommodaties voor bewegingsonderwijs zijn hier onderdeel van. De gemeente kan dit realiseren door:

- de benodigde, adequaat ingerichte accommodaties voor bewegingsonderwijs beschikbaar te stellen en te onderhouden: de gemeente is eigenaar;
- de vergoeding voor de materiele instandhouding voor gymzalen over te dragen aan het schoolbestuur, als het schoolbestuur juridisch eigenaar is van de gymzaal;
- De huur van andere accommodaties te vergoeden aan de schoolbesturen: de accommodatie is eigendom van een derde partij.

Het handboek bestaat vervolgens uit drie delen:

- Hoofdstuk 4 Architectonische kwaliteitscriteria
- Hoofdstuk 5 Functionele kwaliteitscriteria
- Hoofdstuk 6 Technische kwaliteitscriteria

Hoofdstuk 4 Architectonische kwaliteitscriteria geeft inzicht in de prestatie die verwacht mag worden van de belevingswaarde van het gebouw. Denk aan verschijningsvorm en uitstraling. Ook te benoemen als beleving van de accommodatie.

Hoofdstuk 5 Functionele criteria geeft inzicht in de prestatie die verwacht mag worden van de gebruikswaarde van het gebouw. Denk aan omvang, situering en indeling van ruimten. In dit hoofdstuk staat onder andere de wens dat een gymzaal onderdeel van het schoolgebouw is om geen onderwijstijd te verliezen en leerlingen veilig te kunnen verplaatsen. Als daarin niet wordt voorzien, vind je informatie over de maximale

afstanden van de school naar de gymzaal. Verder staan in dit hoofdstuk het aantal en de afmetingen van sport- en beweegr ruimten, kleedruimten, docenten overleg- en werkruimten en EHBO-ruimten. Ten slotte staat er een paragraaf over onderhoud, vervanging en vernieuwing van de inrichting.

Hoofdstuk 6 Technische kwaliteitscriteria geeft inzicht in de prestatie die verwacht mag worden van de bouwkundige waarde van het gebouw. Denk aan Arbo, gezondheid, duurzaamheid en het onderhoud. Ook te benoemen als de Techniek van de accommodatie. In dit hoofdstuk staan allerlei voorschriften over het binnenklimaat (licht, temperatuur, ventilatie), de akoestiek (nagalmtijd, flutterecho's, normeringen), de wanden (o.a. vlakke wanden, akoestische wanden, scheidingswanden), het plafond (o.a. hoogte, lichtkoepels), de sportvloer (voorschriften, typen), het onderhoud en hygiëne (schoonmaak) en data connectiviteit (ICT, elektra).

Hoe het kwaliteitskader te gebruiken?

- Als praktisch hulpmiddel voor overleg met betrokken partijen (bij nieuwbouw/verbouw/check huidige accommodatie). De normen en kwaliteitscriteria bieden houvast voor overleg tussen vaksecties, vakgroepen, schoolbesturen, gemeenten en andere betrokkenen.
- Als sturingsinstrument voor integraal beleid. De normen en kwaliteitscriteria geven richting aan integraal beleid voor gymzalen en sportaccommodaties.
- Als checklist voor een accommodatie-scan op bewegingsonderwijs. Het kwaliteitskader biedt ook een kapstok aan de hand waarvan een kwaliteitscheck gedaan kan worden. Een checklist voor nieuwbouw of een accommodatie-scan voor bestaande bouw.

In het document staan allerlei hyperlinks naar meer informatie. Scan of klik op de QR-code naar het handboek Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs. ●

SCHOLING

SCHRIJF JE NU IN!
22 april 2024
 van 16.00 - 19.30 uur

Cursus 'Check je PTA' Zeist

Sinds een aantal jaar is de inspectie en de VO-raad veel scherper geworden in wat er in het programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) moet komen. Ook het examenreglement en de organisatie van het Examensecretariaat is flink verscherpt. De VO-raad maakt elk jaar een checklist PTA en een checklist examenreglement. De KVLO heeft voor de schoolexamenvakken LO (hv)/LO1 vmbo en voor de keuze-examenvakken BSM (hv) en LO2 (vmbo) checklists gemaakt.

Deze cursus is bedoeld voor docenten die hun PTA's willen controleren en mogelijk aanpassen, zodat ze voldoen aan de huidige eisen. Tijdens de cursus vangen we twee vliegen in één klap: vmbo-docenten die LO2 en het reguliere vak LO1 geven; en havo/vwo-docenten die BSM en het reguliere vak LO geven.

De focus van deze cursus ligt in eerste instantie op de examenvakken BSM en LO2. Ook de PTA's van LO/LO1 worden gecheckt. De cursus Check je PTA biedt ook ruimte om je PTA te verbeteren en voorbeelden van andere scholen te bekijken. Het doel is dat je met een verbeterd PTA naar huis gaat.

Kosten
 € 142,50 voor KVLO-leden,
 € 199 voor niet-leden

SCHRIJF JE NU IN!
23 mei 2024
 van 15.00 - 20.00 uur

Cursus 'Van start met BSM of LO2' Zeist

Deze cursus is bedoeld voor docenten die willen starten met het aanbieden van het examenvak BSM op havo/vwo óf LO2 op vmbo. In deze cursus wordt stapsgewijs gewerkt aan het fundament voor een vakwerkplan voor BSM of LO2. Het doel is dat er aan het eind van de cursus een basis voor het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) en het vakwerkplan voor BSM óf LO2 ligt.

Kosten
 € 142,50 voor KVLO-leden,
 € 199 voor niet-leden

Kalender

In de onlinekalender vind je alle landelijke scholingen en activiteiten van de diverse afdelingen en opleidingsorganisaties.

Scholing

Meer weten over onze scholing of hoe jouw activiteit in onze onlinekalender geplaatst kan worden?

NIEUWS

Contributie voor 2024

De contributie voor 2024 wordt in de loop van januari gefactureerd. Eind januari vindt dan de automatische afschrijving plaats van de eerste termijn van de contributie. Voor gepensioneerde- of ondersteunende leden wordt de contributie in zijn geheel geïncasseerd. Leden die geen machtiging tot automatische afschrijving aan de KVLO hebben verleend kunnen betalen via iDeal of het bedrag zelf overmaken. Bij zelf betalen doen wij een dringend beroep op je het bedrag zo spoedig mogelijk te voldoen. Alle verzekeringen, lidmaatschappen en dergelijke moeten door ons vooruitbetaald worden. Informatie over de contributieregeling staat in LO9 van 2023 en op de website. Zijn er nog vragen dan kun je contact opnemen met de KVLO (030-6937676) of per e-mail via financieel@kvlo.nl.

Handboek Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs

De KVLO heeft een *digitaal handboek* Kwaliteitskader huisvesting bewegingsonderwijs opgesteld. Het handboek is bedoeld voor het beoordelen van de kwaliteit van de bestaande bouw, het doorvoeren van levensduurverlengende maatregelen (renovatie) of het realiseren van nieuwbouw van een accommodatie. Scan of klik op de QR-code naar het handboek

Nick en Damiën nemen deel aan Kamp van Koningsbrugge

Collega-gymleraren, Nick Keijser en Damiën Vereecken, doen de komende afleveringen mee aan Kamp van Koningsbrugge (kvk). Vijftien deelnemers begonnen aan het kvk-avontuur in Engeland, in het kustgebied Dartmoor ten zuiden van Bristol. De eerste aflevering is te zien bij de AVROTROS op NPO1 maandag 29 januari om 20.35 uur. Hoe lang houden deze twee gymleraren het vol onder extreem zware omstandigheden? Nick Keijser schrijft per aflevering een wekelijkse blog over wat hij heeft beleefd. Ook probeert hij zijn ervaringen te verbinden met zijn eigen gymlessen op de basisschool de Waterhof in Delft. Iedere week is er een nieuwe aflevering en vervolgens ook een nieuwe pdf met de ervaringen van Nick! Volg zijn ervaringen op www.kvlo.nl.

Luister de derde KVLO Podcast #3 'Buiten bewegingsonderwijs in po'

Een podcast van de KVLO met Maarten Buijsman (vakleerkracht bewegingsonderwijs Plein Oost en coördinator vakgroep stichting Spaarnesant) en Erik Spiegelberg (beweegspecialist bij Nijha en betrokken bij de ontwikkeling van de buitengymzaal). Welke bezwaren en kansen zijn er om bewegingsonderwijslessen ook buiten te verzorgen? Zowel Maarten als Erik schreven hierover een discussie-artikel in LO Magazine van KVLO. Deze podcast is een 'samenspraak' tussen beide auteurs.

Scan of klik de QR-code naar alle podcasts van de KVLO. Of ga rechtstreeks naar alle podcasts van de KVLO op Spotify

Spotlight

EDITIE #1

Bekijk FooBaSkill hier!

BRONSPORT.NL
 LEVERANCIER SPORT- EN SPELMATERIAAL

BONUS

TER DISCUSSIE

Buitengymzaal? Overweeg het

In de vorige 'Ter discussie' in LO Magazine Digitaal 8 plaatste vakleerkracht Maarten Buijsman een bonusartikel onder de titel 'Buitengymzaal – doe het niet!' Een verhaal uit het hart maar ook een verhaal waarin een aantal aannames en veronderstellingen staan waaruit blijkt dat Maarten niet het hele concept van de buitengymzaal kent. Daarom geven we graag wat meer duiding aan de buitengymzaal en delen ervaringen van gebruikers. | Erik Spiegelenberg

Antwoorden op vragen van Maarten

Voordat we de buitengymzaal nader bekijken, eerst wat antwoorden op vragen en zorgen die Maarten heeft.

Biedt buitengymzaal voldoende variatie?

Maarten maakt zich terecht zorgen over de faciliteiten; biedt een buitengymzaal of gymplein wel voldoende mogelijkheden voor gevarieerde lessen? Jazeker, zo is ook een kaatswand onderdeel van één van de modules. Welke faciliteiten een buitengymzaal biedt, is wel afhankelijk van beschikbare ruimte en budget. Daarom is het belangrijk om als vakgroep vanaf het begin betrokken te zijn.

Lesuitval of gymmen in de regen?

Ervaring vanaf 2019 is dat kinderen buiten gymmen geweldig vinden, zelfs in de regen (zie ook kader 'Buitengymzaal Oudenbosch'). Natuurlijk is de kans op slechter weer in het najaar iets om rekening mee te houden. Daarom is er bij de nu gerealiseerde buitengymzalen ook een, weliswaar beperkte, binnen accommodatie beschikbaar. Idealiter zouden wij ook kiezen voor een mix van buiten en binnen, maar dat blijkt niet altijd haalbaar.

Inkijk en afleiding storen de lessen

De eventuele inkijk is met landschappelijke elementen goed op te lossen,

Figuur 1 Voorbeelden van modules buitengymzaal

dat hoeft de lessen niet te beïnvloeden. Afleiding is iets wat onderdeel is van buiten zijn, dat geldt ook wanneer kinderen in hun vrije tijd buiten actief zijn. Door de planning van activiteiten, plaatsing van faciliteiten en de lesorganisatie, is afleiding voor een groot deel te beperken.

Kosten of inhoud?

Inhoudelijk kwalitatief goede lessen kunnen geven binnen alle leerlijnen is het uitgangspunt bij een buitengymzaal. Dat het door het ontbreken van muren, dak en installaties goedkoper uitvalt, is een voordeel. De sportinventaris is aangepast op de buitenomgeving waarbij rekening gehouden wordt met een kortere afschrijftermijn door verhoogde slijtage. Die is gelukkig niet zo hoog als Maarten suggereert en van tevoren bekend zodat er in de reservering rekening mee gehouden kan worden.

Waarom een buitengymzaal?

De beweegcultuur ontwikkelt zich razendsnel. De buitenomgeving speelt daarbij een steeds belangrijker rol. Urban sports, wielrijden, beachsporten en andere outdoor activiteiten maken nu onderdeel uit van de leefomgeving van leerlingen. Als we met het vak streven naar een meervoudige deelname bekwaamheid en betekenisvolle activiteiten, dan zou de buitenomgeving daar integraal onderdeel van moeten zijn.

Daarom heeft Nijha een buitengymzaal ontwikkeld; een beweegomgeving buiten met faciliteiten om invulling te kunnen geven aan alle leerlijnen.

Buiten bewegen niet vanzelfsprekend

Een buitengymzaal sluit ook aan op een aantal trends. Uit onderzoek van Jantje Beton (2019) blijkt dat vijftien procent van de kinderen nooit buiten speelt. En dat terwijl de bekende neuropsycholoog Erik Scherder duidelijke voordelen aangeeft van buiten spelen en bewegen op de hersenontwikkeling: "Buiten spelen en bewegen is gezond, bevordert de doorbloeding van de hersenen en de uitdaging om iets nieuws te leren zijn perfecte ingrediënten voor de ontwikkeling van het kinderebrein." Omdat een buitengymzaal, naast bewegingsonderwijs, beschikbaar is voor tussenschools- en naschools gebruik, verrijkt deze ook de speelomgeving van kinderen. Helaas zien we dat corona ook een negatief effect heeft gehad op de motorische ontwikkeling van basisschoolkinderen (Vrieswijk, Balk en Singh, 2021).

Een buitengymzaal biedt kansen om aan al deze ontwikkelingen een positieve bijdrage te leveren, omdat het buiten is, maar ook door nieuwe activiteiten te ontwikkelen die kinderen thuis ook gaan doen.

Past die buitengymzaal wel binnen de opdracht van het bewegingsonderwijs?

Het wettelijk kader voor bewegingsonderwijs vormen de kerndoelen 57 en 58. Deze zijn uitgewerkt in de leerlijnen. In de conceptversie van het nieuwe curriculum Bewegen en Sport staat als missie voor het vak 'Actief bijdragen aan een leven lang met plezier bewegen'.

Tot op heden lag de focus van bewegingsonderwijs op de binnensportaccommodatie om die missie in te vullen. Nu de beweegcultuur zich steeds meer naar buiten beweegt, is het de vraag of we met die focus nog

Een buitengymzaal is beschikbaar voor tussenschools- en naschools gebruik

Figuur 2 Ontwerp van een Nijha Buitengymzaal

recht doen aan de ontwikkelingen; is er genoeg transfer mogelijk (vanuit de perceptie van de leerlingen) van de binnenactiviteiten naar wat leerlingen buiten aan kansen tegenkomen? In het voorstel van het ontwikkelteam van Curriculum.nu (2019) wordt niet voor niets 'Bewegen en sport binnen en buiten de school' als grote opdracht benoemd met daarbij als bouwsteen

'het verbinden van beweegcontexten': Om een leven lang met plezier te kunnen bewegen, is het van belang dat leerlingen in verschillende beweegcontexten actief kunnen zijn. Daarom worden in de lessen bewegen en sport verbindingen gelegd met beweegcontexten buiten de school

Hoe ziet die buitengymzaal eruit?

De buitengymzaal van Nijha heeft een modulaire opbouw waarbij alle leerlijnen in te vullen zijn. Daarbij bestaat de basis uit:

- zwaai- en klimmodule;
- sportveld – voor sportspelen;
- speelveld – voor recreatieve spelen;
- berging voor de sportinventaris;
- afgeschermd en overkapte instructieruimte;
- omkleedruimte.

Deze basis is toereikend om alle leerlijnen in te vullen. In de zwaai- en klimmodule ligt de nadruk op de leerlijnen zwaaien en klimmen maar kan ook invulling gegeven worden aan onder andere de leerlijnen balanceren, springen en over de kop gaan. Bij de module sportveld ligt de nadruk op de leerlijnen doelspelen en jongleren

maar kan ook invulling gegeven worden aan onder andere de leerlijnen stoeispelen, bewegen op muziek en balanceren. En het speelveld is inzetbaar voor onder andere de leerlijnen balanceren, lopen, springen, hardlopen, mikken en tikspelen. Daarnaast is de losse sportinventaris inzetbaar om de beschikbare ruimte ook nog inzetbaar te maken voor andere leerlijnen. Met aanvullende modules wordt het aanbod verrijkt en verdiept en ontstaat er extra variatie (zie een aantal voorbeelden in figuur 1). Ook een overkapping is een optie.

Elke locatie is anders

De buitengymzalen die tot nu toe zijn gerealiseerd, zijn geen van allen optimaal. Reden daarvoor is dat de producent te laat betrokken is in het bouwproces waardoor de locatie, aanwezige ruimte en/of het beschikbare budget al vastgelegd waren. De buitengymzaal is nog zo nieuw dat het in veel nieuwbouwtrajecten in de teken- en budgetteringsfase nog niet in beeld is. Als dat wel zo zou zijn, dan wordt samen met de architect en de vakgroep zowel inhoudelijk als landschappelijk de meest optimale positie en uitvoering bepaald. Dan wordt

ook rekening gehouden met inktijk, zichtlijnen, plaatsing ten opzichte van de wind en zon, inzet van aanwezige natuurlijke elementen, enzovoort.

Creativiteit en flexibiliteit gevraagd

Het een op een vertalen van wat in de gymzaal aangeboden wordt naar de buitensituatie is niet realistisch. Door de nieuwe bewegingsonderwijs omgeving, ontstaan extra mogelijkheden voor invulling van de leerlijnen. Bij het maken van een ontwerp wordt al rekening gehouden met de meerwaarde en kansen die de omgeving en de seizoenen bieden; van balanceren op hekjes die als afscheiding dienen tot het springen over plassen door actieve waterberging (draagt ook nog eens bij aan een klimaat adaptieve omgeving).

Buiten lesgeven vraagt ook om flexibiliteit. Marieke Paymans die in de buitengymzaal in Rijsaterwoude lesgeeft, gaf in LO Magazine 7 al aan dat zij voor iedere les twee lessen voorbereidt en, afhankelijk van het weer, kiest voor les 1 of 2. Na een schooljaar heb je zo je volledige basis en alternatieve lesprogramma staan.

Naar een optimale buitengymzaal

Veel gemeenten kiezen ervoor om, door gebrek aan gymaccommodatie (zie kader), het sportveld en speelveld in te zetten als gymlocatie. Het KVLO Ondersteuningsteam (2023) heeft een leerlijnenanalyse gekoppeld aan de inzet van schoolplein, sportveld én de buitengymzaal voor bewegingsonderwijs. Alle leerlijnen zijn in principe in te vullen, mits de juiste inventaris aanwezig is, maar dat geldt ook voor een gymzaal. Ook de arbeidsomstandigheden voor de vakleerkracht moeten goed zijn. In dit document geeft het ondersteuningsteam ook aan: "Om kwalitatief goed bewegingsonderwijs in de buitenruimte te kunnen verzorgen, is het belangrijk dat de school aandacht heeft voor de beperkingen van de buitenruimte. Een combinatie van lessen in de gymzaal met lessen in de buitenruimte wordt vanuit onderwijsinhoud én belastbaarheid van (vak) leerkrachten, die de hele dag buiten

staan, geadviseerd." Dat is in onze optiek ook het ideaalbeeld, helaas zien wij dat dat niet in alle situaties haalbaar is. Daarom bekijken we het ontwerp van de buitengymzaal ook vanuit het perspectief van de vakleerkracht. Van toestelberging aansluitend op de beweeglocatie en rustige instructieruimte tot kleedruimte en sanitaire voorzieningen.

Uitdagingen

De buitengymzaal is in ontwikkeling en komt met elke versie dichterbij het ideaalbeeld als we op tijd betrokken worden en de vakleerkracht(en) nauw betrokken zijn bij de inhoud en locatie-invulling. Is iedere dag buiten lesgeven prettig? Tuurlijk niet. Is iedere dag binnen lesgeven prettig? Tuurlijk niet. Alleen dat laatste doen we al zo lang dat we aan onprettige dagen gewend zijn en onze lessen erop aangepast hebben. Waarom zou dat met buitenlessen niet kunnen. Kwestie van loslaten wat was en met open blik kijken naar wat buiten kan. En voor wat niet kan een oplossing bedenken. Alleen dan komen we verder. Zoals Loesje al zei 'als je loslaat heb je twee handen vrij'.

Gymlessen buiten verzorgen kan de wereld van bewegen en vitaliteit verrijken door een directe verbinding te leggen tussen gymlessen en bewegen in de vrije tijd. Dat vraagt ook inspanning vanuit de opleidingen. Om buitengym te kunnen omarmen is kennis en kunde nodig die de opleidingen in hun curriculum zouden moeten aanbieden.

Toekomst

Hoe mooi zou het zijn als we samen het landschap voor bewegingsonderwijs kunnen verbreden en verdiepen. Tot voor kort was er geen keuze, nu wel. Overweeg deze serieus vanuit het perspectief van de leerlingen en het doel van het vak. Met een buitengymzaal ontstaan kansen om kinderen in hun eigen leefomgeving vaardiger te maken, waardoor zij ook beweegkansen in hun leefomgeving leren herkennen en invullen. Daarmee geven we de missie van het bewegingsonderwijs in de volle breedte inhoud. Wij zien de buitengymzaal daarin als waardevolle schakel. Buitengymzaal? Overweeg het.

Ervaringen Buitengymzaal Oudenbosch

Bij Basisschool De Schittering in Oudenbosch is in 2019 de eerste buitengymzaal gerealiseerd. Maikel Geleijns (leerkracht groep 8) en Jikke Knipping (vakdocent lichamelijke opvoeding) delen hun ervaringen.

Hoe anders is het om buiten les te geven?

"Het is heerlijk!" zegt Jikke spontaan. "Natuurlijk baal ik als het drie uur achter elkaar regent, maar dat komt zelden voor. Op de opleiding leer je voor de doelgroep po binnen gymles geven. Om dat te vertalen naar buiten is een uitdaging en vraagt dat ik mezelf verder ontwikkel in mijn vak. Ik heb zelf ook weer leerdoelen!"

Wat is er vooral anders dan binnen lesgeven?

Leerlingen leren door de buitengymzaal veel zelfstandiger werken, ervaart Jikke. "Omdat het een groot oppervlak is, verdwijnen kinderen soms even uit je gezichtsveld. In een zaal kan je makkelijker roepen naar het andere vak, dan buiten op het schoolplein. Kinderen moeten zich hier ook bewust van worden, zeker als er tegelijk andere klassen buiten spelen. Het is wel gaaf om te ervaren dat de leerlingen hieraan gewend zijn en hier goed mee omgaan!"

Welke tips wil je meegeven als een school of gemeente een buitengymzaal overweegt?

"Kies voor beweegmodules binnen de buitengymzaal waarmee je kunt variëren in opstellingen. Zo blijft het interessant voor je leerlingen. Ook adviseert Maikel scholen om kunstgras als ondergrond te nemen. "Wij kozen voor speciaal speelzand, maar dat blijft lang nat na een regenbui. En zorg voor een droge en weersbestendige materialenopslag buiten. Onze opslag is nog in het schoolgebouw en daardoor kost materiaal buiten opstellen veel tijd."

Het is van belang dat leerlingen in verschillende beweegcontexten actief kunnen zijn

Hoe hebben jullie ouders betrokken?

Maikel: "Ouders hebben we vanaf het begin betrokken. "Wij organiseerden een informatieavond, spraken er meer informeel over bij het ophalen van de kinderen, en deelden steeds sneak previews op Facebook. En dat heeft geholpen! Ik denk dat we drie keer een vraag hebben gehad van een bezorgde ouder als: 'is het niet te nat, of te koud?'" Ook regelde de school truien voor de buitengymles voor alle leerlingen. "Zo hoeven ook gezinnen met een lager inkomen geen nieuwe buitenkleding aan te schaffen voor hun kind."

Buitengymzaal onderdeel groter geheel

De gemeente is verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting en gymaccommodaties (WPO-artikel 126). Zij wordt daarbij geconfronteerd met meerdere uitdagingen:

- door het verplichte twee lesuren gym voor het basisonderwijs is er een tekort aan binnensportaccommodaties;
- elk bouwwerk moet voldoen aan de scherpe milieueisen (zoals CO2 en stikstof normen);
- invulling van gemeentelijk gezondheidsbeleid – hoe meer burgers actief krijgen.

Een buitengymzaal draagt positief bij aan al deze opgaven. En daar kan het vak bewegingsonderwijs van profiteren; als de buiten omgeving, naast bewegingsonderwijs en buiten spelen tijdens pauzes, ook voor naschools en wijkgebruik ingezet wordt, dan opent dat extra financieringsbronnen. Dat maakt het nog belangrijker om vroegtijdig te bedenken hoe de buitengymzaal vorm en inhoud krijgt, zodat (vak) leerkrachten er optimaal bewegingsonderwijs kunnen verzorgen en kinderen tijdens pauzes met elkaar kunnen spelen.

Luister de derde KVLO Podcast #3**'Buiten bewegingsonderwijs in po'**

Een podcast van KVLO met Maarten Buijsman (vakleerkracht bewegingsonderwijs Plein Oost en coördinator vakgroep stichting Spaarnesant) en Erik Spiegelenberg (beweegspecialist bij Nijha en betrokken bij de ontwikkeling van de buitengymzaal). Ontwikkelingen in de beweegcultuur zijn voor Nijha aanleiding geweest om de Buitengymzaal te ontwikkelen. Een ruimte waar leerlingen uit het po volwaardig bewegingsonderwijs kunnen krijgen. De wettelijke verplichting van twee lesuren bewegingsonderwijs in het po leidt bij veel gemeentes en scholen tot een accommodatietekort. Scholen zoeken naar oplossingen zoals het verzorgen van lessen bewegingsonderwijs op het schoolplein. Dit heeft ook de Buitengymzaal in een stroomversnelling gebracht. Welke bezwaren en kansen zijn er om bewegingsonderwijslessen ook buiten te verzorgen? Zowel Maarten als Erik schreven hierover een discussie-artikel in LO Magazine van KVLO. Deze podcast is een 'samenspraak' tussen beide auteurs.

Scan of klik de QR-code naar alle podcasts van de KVLO

Of ga rechtstreeks naar alle podcasts van de KVLO op Spotify

Kinderen met bewegingsuitdagingen ontstaan door ADHD en ASS

2

Gedrag systematisch in kaart gebracht

In het eerste deel van dit artikel hebben we een gestructureerde methode om het bewegingsgedrag van kinderen met ADHD en ASS te analyseren geïntroduceerd. Centraal staan drie kernvragen: 'Wat zie ik?', 'Hoe beoordeel ik wat ik zie?' en 'Wat ga ik vervolgens doen?'. De basis voor deze aanpak is het OPA-model, waarbij we inzoomen op de Omgeving, de Persoon en de Activiteit. Door middel van casestudies benadrukken we het belang en nut van maatwerk bij elke strategie.

In dit vervolgdeel richten we ons op het thema gedragsprofilering, wat zich richt op het nauwkeurig in kaart brengen van gedrag. Na een grondige analyse en aan de hand van inzichtelijke casestudies, verduidelijken we hoe deze profilering toegepast wordt in de praktijk. Hierbij hanteren we de B-SMECS-indeling, allemaal met het streven naar een effectieve en progressiegerichte benadering van het bewegingsgedrag. | Margriet Bergstra en Theo de Groot

de Groot

Het in kaart brengen van gedrag

Het gebruik van de B-SMECS-indeling is handig en bruikbaar om planmatig en progressiegericht naar bewegingsgedrag te kijken. Gedrag in bewegings- en belevingssituaties wordt beschreven aan de hand van zes aspecten. We geven een voorbeeld voor elk aspect, gelinkt aan (een van beide) casussen:

- De B staat voor de biologische component. Dit betreft kenmerken die van nature aanwezig zijn, zoals fysieke eigenschappen en genetische aanleg. Neem bijvoorbeeld een kind met ADHD: het kan hyperactief zijn, veel energie hebben en moeite hebben om stil te zitten. Dit zijn biologische kenmerken die het bewegingsgedrag van het kind kunnen beïnvloeden.

Bij het analyseren van de situaties van Sem (casus 1) en Daan (casus 2) constateren we dat beide kinderen een nadrukkelijke behoefte aan beweging hebben - een biologisch kenmerk dat gerelateerd is aan hun ADHD. Sem is vaak op zoek naar een excuus om te kunnen bewegen, bijvoorbeeld door voor te stellen koffie te halen voor de leraar. Ook Daan vindt het moeilijk om stil te zitten. Hierdoor is het voor hem een uitdaging om geconcentreerd te luisteren naar een instructie die van hem vereist dat hij stilzit.

Deze biologische neigingen benadrukken de noodzaak om onderwijsaanpakken te personaliseren die rekening houden met de unieke behoeften en gedragingen van elk kind. Voor kinderen zoals Sem en Daan kan het

Sensorische overprikkeling kan zorgen voor terugtrekken tijdens een activiteit

Bronnen

Scan of klik op de QR-code naar de bronnen

Contact

Erik.spiegelenberg@nijha.nl

Erik Spiegelenberg heeft de Calo (bewegingsonderwijs) afgerond en is nu beweegspecialist bij Nijha en nauw betrokken bij de ontwikkeling van de buitengymzaal

Foto's

Nijha

Kernwoorden

buitengymzaal, gymplein, schoolplein, buitengym

bijvoorbeeld nuttig zijn om geplande bewegingspauzes op te nemen in de schooldag of alternatieve instructie-methoden te gebruiken die beweging toestaan.

- De S verwijst naar sensorische perceptie - de manier waarop een individu zintuiglijke informatie waarneemt en verwerkt. Een voorbeeld hiervan is een kind met een autismespectrumstoornis (ASS) dat overgevoelig kan zijn voor geluid. Dit kan ertoe leiden dat het kind zich terugtrekt of afleidt tijdens bewegingsactiviteiten.

Als we weer naar Sem kijken in casus 1, zien we een duidelijk voorbeeld van sensorische gevoeligheid. Sem heeft last van harde geluiden en spreekt andere kinderen hierop aan. Als het lawaai niet stopt, kan Sem in feite 'bevrozen'. Hij stopt met bewegen en zijn aandacht vestigt zich uitsluitend op het geluid - een fenomeen dat bekend staat als hyperfocus.

Dit gedrag laat zien hoe de sensorische perceptie van een kind zijn vermogen om te bewegen en zich op andere taken te concentreren kan beïnvloeden. Voor kinderen zoals Sem kan het nuttig zijn om een stille, gestructureerde omgeving te creëren voor leren en bewegen. Het kan ook helpen om strategieën aan te leren voor het omgaan met sensorische overbelasting, zoals het gebruik van koptelefoons om geluid te dempen of het leren van zelfkalmeringstechnieken.

- De M staat voor motorische en lichamelijke aspecten van gedrag die zowel intern als extern waarneembaar zijn. Een kind met ADHD kan bijvoorbeeld ongecontroleerde of impulsieve bewegingen vertonen.

In het geval van Daan, zoals genoemd in casus 2, is er al eerder vermeld dat hij niet kan stilzitten - een observatie gedaan bij de biologische component. Daan toont daarnaast impulsieve bewegingen. Bijvoorbeeld, hij kan onverwacht over de grond kronkelen als een slang. Het stoppen van

deze bewegingen op eigen initiatief is voor hem een uitdaging.

- De E staat voor emoties die zowel intern als extern waarneembaar zijn. Een kind met een autismespectrumstoornis kan zich bijvoorbeeld snel overweldigd voelen in een groepssetting, wat kan leiden tot emoties zoals frustratie of angst.

In de context van Sem (casus 1) zien we dat hij emoties op een intense en extreme manier ervaart. Hij kan enorm blij zijn als hij scoort of wint tijdens een les lichamelijke opvoeding. Echter, hij kan ook extreem boos en gefrustreerd raken als hij verliest of een doelpunt tegen krijgt. Bovendien heeft Sem moeite met relativeren, wat vermoedelijk bijdraagt aan deze intense emotionele reacties.

Het beheer van emoties is een belangrijke vaardigheid voor alle kinderen. Maar vooral voor kinderen zoals Sem, die moeite kunnen hebben met het begrijpen en reguleren van hun emoties. Het ondersteunen van Sem in het ontwikkelen van emotionele intelligentie en zelfreguleringstechnieken kan hem helpen om te leren omgaan met deze intense emoties en deze op een gezondere manier te uiten.

- De C staat voor de cognitieve aspecten van gedrag. Een kind met ADHD kan bijvoorbeeld moeite hebben met concentratie en het voltooien van taken, wat de deelname aan gestructureerde bewegingsactiviteiten kan beïnvloeden.

In het geval van Daan (casus 2) ondervindt hij problemen met het zich voor langere tijd concentreren. Dit resulteert in een verminderde betrokkenheid bij activiteiten tijdens de lichamelijke opvoeding; ze vervelen hem al snel. In plaats daarvan begint Daan zich te richten op externe prikkels en het gedrag van anderen.

Deze cognitieve uitdaging benadrukt het belang van het bieden van geschikte interventies en ondersteuning voor kinderen zoals Daan. Dit kan bijvoorbeeld het gebruik van

korte, boeiende activiteiten omvatten, evenals strategieën voor het beheren van afleidingen. Door te leren omgaan met concentratieproblemen, kan Daan leren omgaan met taken die een langere aandachtspanne vereisen en uiteindelijk succesvoller zijn in verschillende omgevingen.

- De tweede S in B-SMECS staat voor sociale aspecten van gedrag. Het sociale aspect van gedrag is vaak een uitdaging voor kinderen met een autismespectrumstoornis. Een voorbeeld hiervan is de moeilijkheid die deze kinderen ervaren bij sociale interacties, wat kan resulteren in isolatie tijdens groepsbewegingsactiviteiten.

In casus 1 zien we Sem, die graag connectie maakt met zijn klasgenoten, maar moeite heeft om zich aan te passen aan de sociale dynamiek van de groep. Dit leidt vaak tot conflicten met anderen. Zoals eerder vermeld bij de Emotie-component, ervaart Sem emoties in extremen. Dit kan resulteren in het claimen van klasgenoten, bijvoorbeeld. Omdat Sem zijn omgeving en interacties zo intens ervaart, kan dit soms een risico vormen voor zijn sociale positie binnen de groep.

Dit wijst op het belang van wat we hier voor het gemak 'sociale vaardigheidstraining' zullen noemen en interventies om kinderen zoals Sem te ondersteunen in het navigeren door sociale situaties. Door te leren hoe ze effectiever kunnen communiceren en interageren, kunnen kinderen met ASS en ADHD hun relaties met leeftijdsgenoten verbeteren en een positievere groepsdynamiek bevorderen. Het is ook belangrijk om een inclusieve en begripvolle omgeving te creëren, waarin alle kinderen de kans krijgen om te groeien en te leren in hun eigen tempo en op hun eigen manier.

Door deze verschillende aspecten te identificeren, krijgen we een beter inzicht in mogelijke gebieden waar interventies het gedrag van het kind op een positieve manier kunnen beïnvloeden. Dit helpt ons om op maat gemaakte ondersteuning te bieden, specifiek gericht op de unieke

behoefte en uitdagingen van elk kind.

Gedrag is altijd gedrag in de context

Gedrag is intrinsiek verankerd in zijn context en kan niet los daarvan worden beschreven of beïnvloed. Gedrag en context zijn innig verweven. De context vormt de specifieke omstandigheden waarbinnen gedrag zich voordoet, wordt opgewekt en mogelijk in stand wordt gehouden. De context kan worden opgesplitst in twee facetten:

- materieel (zoals de gymzaal, kleedkamer, schoolplein, zwembad, buiten school);
- immaterieel (zoals de stemming van de groep, specifieke subgroepen, leergroepen, gehanteerde waarden en normen).

Om gedrag te kunnen begrijpen en er betekenis aan te geven, wordt de context bij de observatie betrokken. Het is altijd: B-SMECS in context. Met B-SMECS als ons observatie- en denkkader beschrijven we een specifieke groep kinderen. Een groep die zowel kenmerken van het autismespectrum als van ADHD vertoont. Deze kinderen hebben een opvallende bewegingsuitdaging, zoals blijkt uit de beschreven kenmerken.

Bij de start van ons proces (stap 1) legden we nadrukkelijk de focus op het verkrijgen van diepgaand inzicht in het individu of de groep. Via twee specifieke casussen hebben we de unieke behoeften van het individu of de groep onderzocht. Deze grondige verkenning stelde ons in staat om maatwerkstrategieën te ontwikkelen. Nu richten we onze aandacht op de volgende fase: structuur.

Stap 2 - Structuur

In deze fase focussen we op hoe de opbouw van activiteiten en arrangementen de betrokkenheid en participatie van kinderen kan bevorderen. Het vaststellen van een passende of gestandaardiseerde volgorde helpt om frustratie te minimaliseren en positieve ervaringen te versterken.

Stap 2A - Structuur en volgorde van activiteiten

Structuur in de omgeving om rust en overzicht te creëren

In deze stap richten we ons op hoe de opbouw en volgorde van activiteiten de betrokkenheid en deelname van het kind kan stimuleren. Het bepalen van een geschikte of gestandaardiseerde volgorde kan helpen om frustratie te verminderen en positieve ervaringen te versterken.

Stap 2B - Structuur en volgorde van arrangementen
Naast de activiteiten zelf, nemen we ook de fysieke omgeving en de organisatie van materialen onder de loep. We bekijken hoe aanpassingen aan de inrichting het kind kan helpen bij het navigeren door de ruimte en het deelnemen aan diverse bewegingsactiviteiten.

Stap 3 - Concrete casus

Om de aanpak tastbaarder te maken, presenteren we een praktijkvoorbeeld. Deze casus illustreert hoe de analyse van zichtbaar beweeggedrag en de toepassing van het OPA/CLA-model kunnen bijdragen aan het creëren van een effectieve strategie voor een kind met één of meerdere bewegingsuitdagingen. In het derde en afsluitende deel bespreken we de casus in detail, inclusief de specifieke aanpassingen en interventies die zijn toegepast om

het kind te helpen bij het overwinnen van zijn bewegingsuitdagingen. ●

Bronnen

Scan of klik op de QR-code naar de bronnen

Contact

M.bergstra@destarrenkijker.nl
Theo@spelenmetgedrag.nl

Margriet Bergstra is een bevoegde docent bewegingsonderwijs en groepsleerkracht in het speciaal onderwijs De Sterrenkijker in Oss. **Theo de Groot** is werkzaam als opleidingsdocent en externe expert voor diverse hoger onderwijs- en masteropleidingen.

Foto's

Kernwoorden
matchen, CLA-model, ADHD/ASS, inclusieve aanpak

Bewegingsonderwijs en de drie doeldomeinen 1

In de wereld van het bewegingsonderwijs spelen de doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en subjectificatie een rol voor het verduidelijken van het belang van bewegen. Deze termen, geïntroduceerd door Gert Biesta in 2015, vormen een oriëntatie op curriculumontwikkeling en de herziening van kerndoelen en eindtermen. In LO Magazine 8 2023 stond een interview met Gert Biesta. In dit eerste vervolgartikel onderzoeken we hoe deze doeldomeinen van invloed zijn op het bewegingsonderwijs en wat dit betekent voor leerinhouden, leerdoelen en bewegingsonderwijsleersituaties (BOLS). Voetballen wordt steeds als voorbeeldactiviteit gebruikt. In het tweede vervolgartikel wordt de bijdrage van bewegingsonderwijs aan het schoolbrede thema ‘burgerschap’ besproken. | Ger van Mossel

Kwalificatie: vaardigheden, kennis en inzicht

Het doeldomein van kwalificatie concentreert zich bij bewegingsonderwijs op het verwerven van beweegvaardigheden, regelvaardigheden, beweegkennis en -inzicht. Het draait hierbij om de ontwikkeling van bekwaamheid, zodat leerlingen met enthousiasme kunnen deelnemen aan bewegingssituaties en zijn toegerust om te kunnen deelnemen aan de bewegingscultuur. De algemene doelstelling opgesteld door Stegeman (2000) is dat bewegingsonderwijs ernaar streeft leerlingen vaardig te maken voor zelfstandige, verantwoordende, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Leerlijnen zoals balanceren, springen en doelspelen zijn hierbij van belang. Kwalificatie omvat het succesvol uitvoeren van bewegingsopdrachten binnen deze leerlijnen, zoals balanceren op een schuine bank of passen van de bal bij voetballen. Wat lukt bij voetballen wel, wat (nog) niet en wat kan beter? Waarin wil jij je verbeteren?

Daarnaast omvat dit doeldomein het leren van regelende rollen, zoals scheidsrechter en organisator. Bij

leren scheidsrechters gaat het bijvoorbeeld om het kunnen geven van handgebaren en het opdoen van spelregelkennis. Bij het organiseren van een toernooi leren leerlingen bijvoorbeeld een toernooischema op te stellen. De vraag is of deze vaardigheden en kennis realiseerbaar zijn in het reguliere vak LO in po en vo, of moeten worden voorbehouden aan de keuze-examenvakken LO2 en BSM in bovenbouw vo.

Socialisatie: inleiden in tradities, culturen en praktijken

Het doeldomein socialisatie richt zich op het introduceren van leerlingen in tradities, culturen en praktijken, zodat ze weten wat van waarde is en hoe ze met elkaar kunnen omgaan. In het bewegingsonderwijs oriënteren leerlingen zich op de bewegingscultuur, verkennen ze allerlei bewegingsactiviteiten en leren ze het bewegen met elkaar te regelen. Leerlingen worden uitgenodigd om gedragsnormen te begrijpen, zoals wachten op hun beurt, samen een spel opstarten en omgaan met diversiteit. De intrinsieke waarde van socialisatie staat centraal in het bewegingsonderwijs waarbij de focus ligt op de interactie tussen

leerlingen tijdens de les. Bijvoorbeeld wat zijn ‘onze voetbal-maniëren’? Volgens Biesta (2023) speelt ook beweegidentiteit een rol bij socialisatie. Beweegidentiteit weerspiegelt ‘wie’ iemand is, bepaald door de manier waarop iemand is gesocialiseerd. In dit doeldomein krijgen leerlingen toegang tot culturen, praktijken en tradities, met de uitnodiging om een eigen identiteit te vormen: wie ben jij als beweger? Tot welke beweegactiviteiten, verschijningsvormen van bewegen en sport en beweegmotieven voel jij je aangetrokken?

Subjectificatie: stimuleren van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid

Subjectificatie richt zich op het aanmoedigen van volwassen zelfstandigheid, zodat leerlingen in staat zijn zelf te oordelen en verantwoordelijkheid te nemen. Biesta (2023): “Bij subjectificatie of subject-zijn gaat het om de vraag ‘hoe’ ik ben, ‘hoe’ ik besta, ‘hoe’ ik mijn leven probeer te leiden.” Stegeman (2000) verwees in zijn algemene doelstelling voor bewegingsonderwijs naar zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Het draait om het ontwikkelen van zelfkennis, zelfbewustzijn en zelfverantwoordelijkheid (Van Dokkum, 2023). Daartegenover stelt Van Dokkum ‘zelfloosheid’, mensen zonder een ontwikkeld zelf. Wat kunnen we met dit doeldomein in het bewegingsonderwijs?

In het bewegingsonderwijs worden leerlingen uitgedaagd om na te denken over hun rol. Bijvoorbeeld, wat betekent het om goed te kunnen voetballen? Welke verantwoordelijkheid brengt dat met zich mee? Subjectificatie daagt leerlingen uit om te reflecteren op hun eigen handelen

en om te gaan met de verantwoordelijkheden die voortvloeien uit hun vaardigheden. Hoe ga jij om met ‘ongemak’ als het bewegen niet lukt? Hoe ga jij om met winst en verlies? Als je in een groep zit waar jij iets goed kan en iemand anders niet, wat doe je dan? Als het spelen in jouw groep niet loopt, wie neemt dan het initiatief om iets te veranderen? Durf jij anderen daarop aan te spreken en hoe doe je dat? Dat zijn de wezenlijke pedagogische momenten waarop we ‘op de deur van de leerling kloppen’, als entree naar volwassenheid. Daarmee doen we een appèl op de leerling: sta jij hiervoor open? Wat ga jij ermee doen? Hoe ben jij? Wat vraagt dit van jou? Waarop mag jij worden aangesproken?

In dit artikel worden de drie doeldomeinen van Biesta niet gelijkgesteld met de drie sleutels van het basisdocument onderbouw vo (Brouwer et al., 2012): bewegen verbeteren, bewegen regelen en bewegen beleven/waarderen. ‘Bewegen regelen’ behoort tot alle drie de doeldomeinen waarbij kwalificatie zich richt op het leren van regelvaardigheden en regelkennis, socialisatie op het gezamenlijk regelen van bewegen en

subjectificatie op het verantwoordelijkheden van het regelen met elkaar. Subjectificatie omvat weliswaar bewegen beleven/waarderen maar is te soeverein, ergens een oordeel over vellen zonder verantwoording af te leggen. Bij subjectificatie gaat het juist om het ‘bewegen verantwoorden’ naar anderen.

Er is naar Biesta gekozen voor het weerbarstige begrip subjectificatie, en niet voor persoonsvorming. De drie onderwijspedagogische doeldomeinen moeten te onderscheiden zijn. Persoonsvorming is van een andere orde dan kwalificatie en socialisatie. Met kwalificatie en socialisatie vorm je je ook als persoon. Bovendien wordt persoonsvorming vaak verward met persoonlijkheidsvorming en bildung, wat verwijst naar sociaal-emotionele ontwikkeling en gesocialiseerd worden (vergelijk identiteitsontwikkeling).

Leren en onderwijzen

Biesta (2023) maakt een onderscheid tussen leren en onderwijzen en benadrukt de essentiële rol van de leraar in het onderwijs. Terwijl leerlingen buiten school op verschillende plekken leren

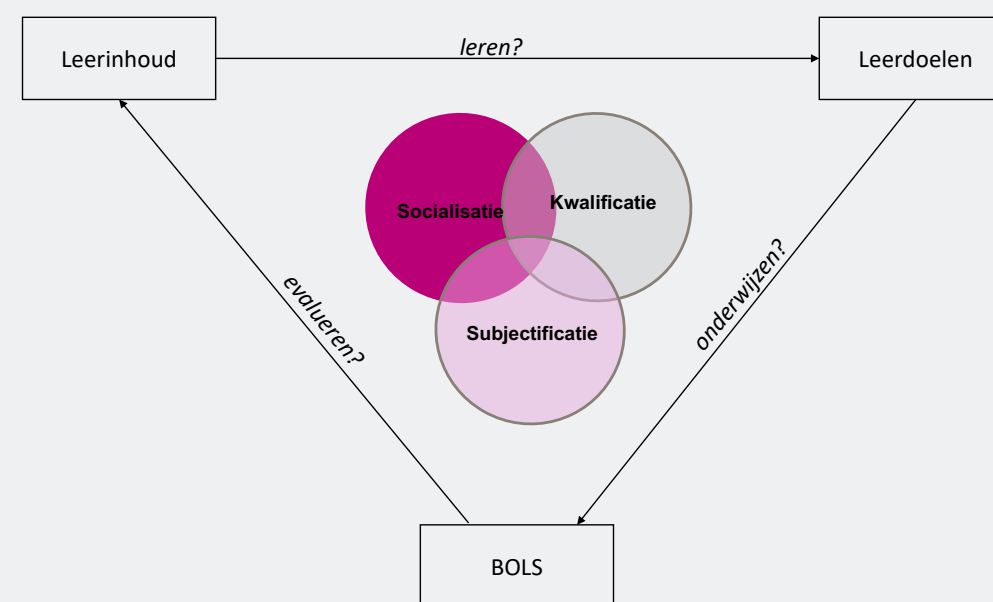
voetballen, biedt het bewegingsonderwijs ‘onderwijs in voetbal’. Leraren openen ‘voetbaldeuren’ voor leerlingen, waar ze mogelijk niet naar op zoek waren. De vraag rijst wat leerlingen specifiek in een voetballes moeten leren dat ze niet automatisch en toevallig buiten school zouden hebben geleerd. Waar heb je als leerling een leraar bewegingsonderwijs voor nodig?

Vanuit verschillende perspectieven – kwalificatie, socialisatie en subjectificatie – stellen leraren vragen zoals: Op welke vaardigheden doe ik met mijn arrangement en leervoorstel een beroep? (kwalificatie)? Hoe draagt samen bewegen bij aan de beweegidentiteit van de leerlingen en de sociale gemeenschap (socialisatie)? Hoe tonen leerlingen verantwoordelijkheid en respect naar anderen tijdens bewegen (subjectificatie)? Deze vragen vormen de kern van pedagogische momenten die een beroep doen op de leerlingen en hen uitdagen om na te denken over hun eigen handelen en identiteit.

Drie doeldomeinen als pijlers voor bewegingsonderwijs

Wat betekenen de drie doeldomeinen voor bewegingsonderwijs? Figuur 1 illustreert deze doeldomeinen als

Figuur 1 Drie doeldomeinen als pijlers in bewegingsonderwijs

pijlers in een curriculair werkmodel, afgeleid van het curriculaire spinnenweb (Van den Akker, 2009). De doeldomeinen, weergegeven in een vennediagram, overlappen elkaar en vormen gezamenlijk de basis voor het begrijpen van waarom, wat en hoe leerlingen leren in het bewegingsonderwijs. Op basis van de drie doeldomeinen kiest een docent eerst de leerinhoud: wat leren de leerlingen? Bijvoorbeeld het doelspel voetballen kan dienen als leerinhoud. Daarna stelt de leraar de leerdoelen op, zoals het openen van aanspeellijnen of het aannemen en afspelen van de bal. Samen vormen de leerinhoud en de leerdoelen 't wat. Vervolgens past de docent dit toe in BOLS-en (bijvoorbeeld met materialen, arrangementen, groeperingsvormen enz.): 't hoe. Evaluaties tijdens en na de les zijn de cruciale momenten waarbij zowel docent als leerlingen reflecteren op het behalen van de leerdoelen en de ervaringen tijdens de les.

Integrale benadering van de drie doeldomeinen

Het doeldomein 'kwalificatie' wordt meestal vastgelegd in een vakwerkplan, waarin afspraken over leerinhouden, tijdsverdeling en leerdoelen worden opgenomen. Ook wordt nagedacht over welke BOLS-en worden aangeboden. Bijvoorbeeld in het eerste leerjaar 4 tegen 4 eindvakbal bij voetbal en in het tweede leerjaar 4 tegen 4 met twee kleine doeltjes op de achterlijn.

De doeldomeinen 'socialisatie' en 'subjectificatie' richten zich op de bredere pedagogische verantwoordelijkheid van het onderwijs. Ze belichten welke waarden en normen aan de leerlingen worden overgebracht, zowel binnen het vakgebied als op schoolniveau. Bijvoorbeeld, bij voetballen in de gymles wordt aandacht besteed aan respectvol spel en teamwork (socialisatie). De 'voetballers' worden verdeeld over de teams en krijgen de taak hun medespelers te betrekken in het spel. We doen daarmee een appèl op de 'voetballers': hoe vat jij deze taak op?

De drie doeldomeinen dagen docenten uit om niet alleen vakspecifieke, maar ook bredere educatieve doelen te overwegen. Het gaat hierbij om het creëren van een leeromgeving die niet alleen kennis en vaardigheden overdraagt, maar ook bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke betrokkenheid van de leerlingen. In het tweede vervolgartikel behandelt de bijdrage van bewegingsonderwijs aan het leergebied Burgerschap.

Samenvattend bieden de drie doeldomeinen kwalificatie, socialisatie en subjectificatie een kader voor het begrijpen en vormgeven van het curriculum en de pedagogische opdracht van bewegingsonderwijs. Ze nodigen uit tot een integrale benadering die niet alleen gericht is op beweegvaardigheden, maar ook altijd op sociale normen en individuele groei en verantwoordelijkheid. ●

Bronnen

- Biesta, G. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Uitgeverij Phronese.
- Brouwer, B., Houthoff, D., Massink, M., Mooij, C., Mossel, G. van, Swinkels, E., & Zonnenberg A. (2012). *Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs*. Jan Luiting Fonds.
- Stegeman, H. (2000). *Belang van bewegingsonderwijs*. Jan Luiting Fonds.
- Van den Akker, J. (2009). *Curriculaire spinnenweb*. In A. Thijs, A. & Akker, J. van den (red.). *Leerplan in ontwikkeling*. SLO.
- Van Dokkum, G. (2023). *Zelfloosheid*. www.zelfloosheid.nl
- Van Mossel, G. (2023). Interview Gert Biesta. *LO Magazine 111(8)*, 14-16.

Contact

ger.vanmossel@kvlo.nl

Ger van Mossel is hoofdredacteur van LO Magazine en onderwijsadviseur vo bij KVLO

Kernwoorden

bewegingsonderwijs, doeldomeinen, kwalificatie, socialisatie, subjectificatie

KVLO ONLINE

Ga naar **KVLO.nl** voor:

- **Ledenportaal Mijn KVLO**
- **Nieuwsbrief en Nieuwsitems**
KVLO communicatie verstuurt iedere (school)week de digitale nieuwsbrief Goed Leren Bewegen.
- **LO Magazine**
Verschijnt ook digitaal met aanklikbare links
- **Kennisbank**
(Praktijk)artikelen uit LO Magazine verschijnen ook op de Kennisbank
- **Hulp en advies**
- **Scholing**
- **Websites**
canonlo.nl
impulsbewegingsonderwijs.nl
janlutingfonds.nl
kvloberoepsprofiel.nl
lerenbewegenmeten.nl
olympicmoves.nl
<https://www.kvlo.nl/sportiefsteschool>
lomagazine.nl
- **Podcast KVLO**

Scan of klik
op de QR-code
om naar **kvlo.nl**
te gaan

Wist je dat?

Werkgever weigert volledig hersteld melding, mag dit?

TOPIC VOLGENDE NUMMER

Dynamische schooldag vo/mbo